

MALMÖ HÖGSKOLA

Författare: Elenore Andersson

Handledare: Tommie Sjöberg

Säte: Globala Politiska Studier, Freds- och Konfliktvetenskap

Höstterminen 2010

FKV 61-90

Kandidatuppsats

En hjälpande eller stjälpande hand?

– den humanitära interventionen UNSOM II i Somalia

Abstract

This study aims to find out if the humanitarian intervention in Somalia, during the years 1993-1995 could be seen as humanitarian or not, according to the theory of solidarity, created by Nicholas J Wheeler. First it will be investigated if UNSOM II fits into the criterias of the theory of solidarity and thereafter it will be explained why.

Results from the above investigation will give a better picture of the UNSOM II case and help to explain factors that might matter if a humanitarian intervention is judged humanitarian. The materials used in this essay are evaluations and reports from the mandate years published by the United Nations, Amnesty International and Human Rights Watch.

This study found that UNSOM II was not a humanitarian intervention in relation to the theory of solidarity, considering the lack of proportional violence during the hunt for Aydid. Also, the result made by the operation was not enough to be valued as humanitarian. Some lessons learned from the operation might though be useful, in other regions in the world.

Abstrakt

Denna studie ämnar ta reda på om den humanitära interventionen i Somalia, mellan åren 1993-1995 kan anses vara humanitär eller inte, enligt Nicholas J Wheelers solidaritetsteori. Först undersöks om UNSOM II passar in i solidaritetsteorin kriterier och därefter förklaras varför.

Resultat från ovanstående undersökning kommer att ge en bättre bild av UNSOM II och hjälpa till med att förklara faktorer som kan spela roll om en humanitär intervention benämns humanitär. Materialet som används i denna uppsats är utvärderingar och rapporter från åren, publicerade av Förenta Nationerna, Amnesty International och Human Rights Watch.

Denna studie fann att UNSOM II inte var humanitär i relation till solidaritetsteorin, med hänsyn till bristen av proportionerlig användning av våld under jakten på Aydid. Dessutom var de nådda resultaten inte tillräckliga för att betecknas som humanitära. Några lärdomar från operationen kan dock bli användbara i andra delar av världen.

Nyckelord: humanitär intervention, Somalia, Förenta Nationerna, UNSOM II, solidaritet

Antal ord: 13 727

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	2
1.1 Introduktion	2
1.2 Problemformulering.....	4
1.3 Syfte och frågeställning.....	4
1.4 Tidigare forskning	5
1.5 Teori.....	6
1.6 Metod och material	6
1.7 Avgränsningar	8
1.8 Disposition.....	9
2. Teori.....	10
2.1 Solidaritetsteorin.....	11
2.1.1 Humanitär kris	13
2.1.2 Minimum av våld.....	13
2.1.3 Möta proportioner.....	14
2.1.4 Humanitärt resultat	15
3. Bakgrund	16
3.1 Konflikten i Somalia.....	16
3.2 FN: s humanitära interventioner i Somalia på 1990-talet.....	17
3.2.1 UNSOM I	18
3.2.2 Operation Provide Relief.....	19
3.2.3 UNITAF: Operation Restore Hope.....	19
3.2.4 UNSOM II	20
4. Analys.....	23
4.1 Humanitär kris	23
4.2 Minimum av våld.....	24
4.3 Våldsanvändning i förhållande till resultat.....	25
4.4 Humanitära resultat.....	27
4.5 Ny kunskap och dess konsekvenser.....	28
5. Diskussion	30
6. Konklusion.....	36
7. Referenser	37
7.1 Litteratur	37
7.2 Rapporter utgivna av Amnesty International och Human Rights Watch	39
7.3 Resolutioner och rapporter utgivna av FN	39

Förkortningar

AU	Afrikanska Unionen
EUNAVFOR	European Naval Force
FAO	Förenta Nationernas livsmedels- och jordbruksprogram
FN	Förenta Nationerna
HRW	Human Rights Watch
ICRC	International Committee of the Red Cross
NGO's	Non-governmental Organization's
R2P	Responsibility to protect
SNA	Somali National Alliance
SSA	Somali Salvation Alliance
UNDP	Förenta Nationernas utvecklingsfond
UNDPI	Förenta Nationernas informationsavdelning
UNDPKO	Förenta Nationernas departement för fredsbevarande operationer
UNHCR	United Nations High Commission of Refugees
UNICEF	Förenta Nationernas barnfond
UNITAF	Unified Task Force
UNSOM I	United Nations in Somalia I
UNSOM II	United Nations in Somalia II
USC	United Somali Congress
WFP	Förenta Nationernas livsmedelsprogram
WHO	Världshälsoorganisationen

1. Inledning

1.1 Introduktion

Kalla krigets slut ledde till att världens väpnade konflikter förändrades. Många av tidigare konflikter som utkämpades mellan stater, äger istället rum inom stater mellan olika aktörer på global, nationell och regional nivå. Samtidigt berörs civilbefolkningen i allt högre utsträckning och blir måltavlor mellan stridande parter, vilket drar in civila i väpnade sammandrabbningar. För att möta dessa nya utmaningar har Förenta Nationernas (FN: s) fredsbevarande operationer sedan 1990-talet strukturerats om till att få militära styrkor och civila aktörer att samarbeta bättre med varandra för att skydda humanitär assistans till civilbefolkning i konfliktområden.

En följd av detta är att man de senaste tjugo åren i forskningssammanhang diskuterat de avsikter som stater och andra aktörer har, för att skicka sina egna stridande styrkor, officiellt i humanitära syften. Man har ifrågasatt om de bakomliggande avsikterna inte måste vara humanitära för att en intervention ska kunna betecknas humanitär. Eller om det finns andra kriterier som kan avgöra detta, som till exempel specifika målsättningar eller de faktiska resultaten för människor som befinner sig i nöd (Ramsbotham & Woodhouse 1996:72).

Det har gjorts ett antal olika försök att kategorisera humanitära insatser utifrån en rad definitions-kriterier, där fokus legat på vem som agerar, varför man väljer att agera samt på vilka juridiska grunder man kan legitimera den humanitära interventionen. Det finns ingen allmänt vedertagen definition av begreppet humanitär, men ofta ser man humanitärt arbete som en kallelse för att hjälpa människor när de är i störst behov av att bli hjälpta. Arbetet innebär stöd till människor som är i största behov av hjälp för att överleva, i den levnadssituation där de befinner sig (Rieff 2002:27). Humanitära handlingar kan utföras i speciella syften, såsom religiösa politiska eller sociala, men drivs också av en vilja att hjälpa människor som aktören anser är i behov av den erbjudna hjälpen.

Ett problem som man tidigare pekat på är att humanitet är ett begrepp som man kan ta alltför lätt på och använda sig av, för att i andra syften än humana, ta sig in i ett konfliktområde. Till exempel för att skydda sina egna statsgränser mot oroligheter. Ett annat problem som många civila humanitära aktörer varit rädda för är att soldater med sina uppgifter, som omfattar både hjälparbete och våldsanvändning, kan komma att förvirra civilbefolkningen. I en FN-styrkas mandat kan det exempelvis ingå att assistera vid

transporter av förnödenheter till behövande och att strida mot attackerande styrkor (Collins & Weiss 2000:125).

Om man som civil tidigare bara träffat den hjälpande soldaten kan det vara svårt att inse hotet som man själv utgör gentemot soldaten, eftersom den stridande soldaten som ser civilbefolkning närma sig kan känna sig hotad av deras närvaro. I det värsta scenariot, måste soldaten i en trängd situation då öppna eld i självförsvar vilket i sin tur innebär att människors liv går i spillror på grund av missförstånd. Människoliv, som hade kunnat räddas om man hade haft en gemensam bild av vad en humanitär intervention omfattar och betyder. Därför är det väsentligt med en gemensam utgångspunkt av begreppet och vad soldater bör göra i humanitetens namn vid beskydd eller andra aktiviteter som kan komma i fråga.

I debatten om humanitära interventioner har man inte i lika stor utsträckning som intentioner, uppmärksammat det faktiska humanitära resultatet av interventionerna. I enlighet med ett moralfilosofiskt perspektiv, borde resultatet vara det verkliga syftet med att överhuvudtaget genomföra uppdraget. Även om intentionerna är humanitära kanske inte interventionen bör definieras som humanitär. Istället kunde de faktiska resultaten avgöra om en humanitär intervention kan räknas som humanitär eller inte (Ramsbotham & Woodhouse 1996:72). Ett exempel på ovanstående beskrivning, där de humanitära intentionerna var humanitära var 1990-talets Somalia som under sin värsta topp varje dag kostade hundratals människor livet.

Somalia på 1990-talet var en politiskt orolig plats som fick omvärldens och medias blickar på sig. Här fanns en intressant kontext med många svårigheter och fördelar som kom att förvirra de internationella aktörerna utifrån varierande historia, geografi och den till synes homogena befolkningen. Allt detta i en stat som inte hade någon legitim regering. Makt växlade mellan stridande militanta grupper under tiden som hundratusentals civila somalier dog. Till detta konfliktområde skickades fyra humanitära interventioner med FN:s mandat under en fyra års period: United Nations in Somalia I (UNSOM I), Operation Provide Relief, Unified Task Force (UNITAF) och United Nations in Somalia II (UNSOM II).

Ovan nämnda humanitära interventioner hade alla liknande humanitära intentioner: att bistå den somaliska befolkningen med förnödenheter och minska skadorna av mänskligt lidande. De fyra operationerna fick dock utstå olika sorters prövningar och deras resultat kom därför att skifta väldigt. Förväntningar och kommande besvikelser med dessa skapade förutsättningar att förändra bilden av Somalia och de våldsamma konflikterna inom staten.

Denna uppsats ämnar belysa den humanitära aspekten av den omdiskuterade fredsbevarande humanitära interventionen i Somalia, UNSOM II, utifrån Nicholas J Wheelers

solidaritetsteori för att se om man utifrån denna solidaritetsteori kan benämna operationen för humanitär. Utifrån denna solidaritetsteori ser jag närmare på vilka konsekvenser operationen fick för framtida humanitära interventioner samt vad det internationella samfundet kom att lära av UNSOM II. Samtidigt ges en bild av hur ett konfliktområde kan uppfattas på olika sätt, beroende på aktörers förkunskaper och förståelse om kontexten de ämnar förändra.

1.2 Problemformulering

Somalia blev i början av 1990-talet ett våldsamt konfliktområde: en nedbruten stat med stort behov av humanitär assistans, vilken enligt FN: s säkerhetsrådsbeslut skulle komma fram med hjälp av militära logistiska resurser. Inom en fyraårsperiod tillsattes fyra olika humanitära interventioner med FN-mandat i syfte att stötta den somaliska befolkningen, för att denna bättre skulle kunna klara av oroligheterna och dess konsekvenser runt omkring sig.

Den fjärde operationen fick stora målsättningar att leva upp till: UNSOM II förväntades skapa fred i det oroliga Somalia bland annat genom att skydda civila humanitära aktörers och skapa förutsättningar för fredsavtal. Eftersom FN: s intention med UNSOM II var humanitär, har hela operationen definierats som en humanitär intervention utan att ta hänsyn till de faktiska resultaten.

Med en annan begreppsförklaring av humanitära interventioner skulle man kunna göra nya analyser av UNSOM II och ge en mer nyanserad bild av operationen. Dessa definitionskriterier ska inte baseras på intentionerna, utan istället på de faktiska resultat som uppnåtts. De ska också ha för avsikt att ge en översiktlig bild av vad som hände under mandatperioden för att få en bättre bild av kontexten.

1.3 Syfte och frågeställning

Med bakgrund i ovanstående problem kommer jag att i denna uppsats undersöka den humanitära aspekten i den fjärde humanitära interventionen på FN-mandat i Somalia. Detta görs genom att analysera några faktorer som kan avgöra huruvida den humanitära interventionen UNSOM II var humanitär eller inte utifrån solidaritetsteori. Med andra ord, om UNSOM II skapade någon humanitär skillnad med sin närvaro.

Därefter går jag djupare in på varför fallet UNSOM II kan betecknas som humanitär eller inte och diskuterar de faktorer som detta avgörande grundar sig på. Med andra ord: varför resultatet blev på dessa sätt och de bakomliggande orsakerna till detta resultat.

Följande frågeställning ämnar jag besvara: Kan man benämna den militära FN-operationen i Somalia UNSOM II för humanitär utifrån solidaritetsteori och varför?

Denna övergripande fråga besvaras med följande underfrågor:

- Gick UNSOM II in i en humanitär kris?
- Hur såg de humanitära resultaten ut för UNSOM II?
- Ändrade sig våldsanvändningen under interventionens fortskridande?
- Hur utövades det humanitära våldet?
- Var de humanitära resultaten i proportion till våldsanvändningen?
- Vad lärde man sig från UNSOM II som användes i framtida humanitära interventioner?

1.4 Tidigare forskning

Det finns ett stort utbud av litteratur som analyserar olika aspekter av de humanitära interventionerna i Somalia under 1990-talet. En stor del av de utgivna verken har skrivits av forskare inom statsvetenskap, antropologi och juridik som analyserat FN:s agerande under åren med mandat, operationernas genomförande och deras följder.

I några verk diskuteras huruvida det var juridiskt legitimt av FN att ge mandat för att gå in i Somalia eller om man borde ha agerat annorlunda (Kreijen 2004). I Lyons och Samatars bok analyseras varför det blev svårt att genom diplomati skapa fred i Somalia och hur man kunde ha agerat för att minska de mänskliga skadorna (Lyons & Samatar 1995). Andra verk går in på vilka lärdomar man kan dra från operationerna i Somalia på 1990-talet, för att inte göra om samma misstag i framtida humanitära interventioner (Clarke & Herbst 1997)(Murphy 2007).

Det huvudsakliga syftet med denna uppsats är att analysera den humanitära aspekten av UNSOM II. Detta har bland annat Ramsbotham & Woodhouse tidigare gjort genom att jämföra ett flertal fredsbevarande operationer med sin egen solidaritetsteori. I deras teori ska följande kriterier vara uppfyllda för att humanitära interventioner ska kunna benämnas humanitär: humanitär kris, humanitärt slut, humanitärt syfte, humanitära metoder och humanitärt resultat. I deras fallstudie på Somalia lades dock fokus på UNITAF och USA:s metoder för att uppnå satta målsättningar (Ramsbotham & Woodhouse 1996).

Även Taylor B Seybolt har analyserat den humanitära aspekten av operationerna i Somalia, men endast utifrån humanitärt resultat, inte andra faktorer såsom humanitär kris och användandet av våld (Seybolt 2007). Den valda solidaritetsteorin är hämtad från Nicholas J Wheeler vars teori omfattar färre och mindre komplicerade aspekter än Ramsbotham & Woodhouse men tar med fler aspekter än endast humanitärt resultat som Seybolt gjorde.

Denna studie kan således fylla behovet av en analys över UNSOM II: s humanitära aspekt utifrån Wheelers solidaritetsteori. Resultatet från denna studie hjälper till att skapa en mer nyanserad bild av den humanitära aspekten av UNSOM II och varför det faktiska resultatet utföll på detta sätt.

1.5 Teori

Nicholas J Wheelers solidaritetsteori lägger fokus på målgruppen, de behövande, och utgår från de faktiska resultaten av den militära humanitära interventionen. De eventuella politiska och historiska avsikter som gör att en stat väljer att skicka militär trupp till ett konfliktområde spelar därför mindre roll, så länge de inte i sig självt motsäger ett definitionskriterium, exempelvis leder till ett oproportionerligt användande av våld (Wheeler 2000: 38f). Seybolt har till och med argumenterat för att en blandning av politiska och humanitära syften kan vara av fördel i många humanitära interventioner, eftersom enbart humanitära syften tenderar att inte räcka för att stater ska vara redo att förlora sina egna soldater i strid (Seybolt 2007:27).

I solidaritetsteorin används fyra kriterier för att den humanitära interventionen ska få benämnas humanitär; först måste det vara en humanitär kris, av människa skapat och omfatta ovanligt stort mänskligt lidande för de drabbade. Därefter ska den innebära ett minimum av väpnat våld, bara så kallat ”nödvändigt” våld får utövas. Det våld som man använder ska möta de humanitära proportionerna och inte innebära alltför stort mänskligt lidande. Slutligen ska resultatet vara humanitärt, det man utförde ska ha uppnått någon sorts framgång för att skydda mänskligt lidande (Wheeler 2000: 33ff).

1.6 Metod och material

Denna uppsats syftar till att undersöka och förklara, vilket innebär att uppsatsen ämnar undersöka i vilken utsträckning det empiriska materialet överensstämmer med den använda teorin. Det presenterade resultatet kommer därefter att diskuteras och förklaras utifrån ett antal faktorer som kan spela roll för om den humanitära interventionen kan anses vara humanitär eller inte. Faktorerna utgår från nyfunna kunskaper, förutsättningar och omvärldens förväntningar på vad den humanitära interventionen kan komma att genomföra under sin mandatperiod.

Ett undersökande tillvägagångssätt ta reda på hur situationen såg ut och beskriver kontexten utifrån de definitionskriterier som teorin bygger på. Därefter förklaras de funna resultaten med olika faktorer som spelat roll för hur väl dessa överensstämmer med definitionskriterierna och

varför resultaten blev som de blev utifrån de data som behandlades i samband med uppsatsen (Chambliss & Schutt 2009:10f). Detta kommer leda till en bättre förståelse för UNSOM II: s begränsningar samt ger en mer nyanserad bild av operationen.

Genom att använda solidaritetsteorin undersöker jag huruvida interventionen i Somalia var humanitär eller inte utifrån textanalys av empiriskt material som gav en överblick av kontexten. Det empiriska materialet består av en bok om operationerna i Somalia 1992-1996, utgiven av FN samt de resolutioner på vilka dessa fredsbevarande humanitära interventioner i Somalia var byggda (United Nations 1996)(S/RES/885)(S/1994/653) (S/2001/394) (S/1993/26317)(S/RES/814)(A/50/447)(A/63/677)(S/RES/837).

Dessutom används två lägesrapporter från de tre år som mandatet omfattade, utgivna av FN: s informationsavdelning (UNDPI) samt fyra stycken lägesrapporter utgivna av Amnesty International och Human Rights Watch (Lägesrapport 1993)(Lägesrapport 1995) (www.amnesty.org/1)(www.amnesty.org/2)(www.hrw.org/1)(www.hrw.org/2). Tillsammans utgör de det material som senare analyseras utifrån de teoretiska ramverken.

Analysen utgår ifrån de definitionskriterier på vilken solidaritetsteorin är byggd och tar med befintlig teori och empiriskt material fram handlingar, som kommer att avgöra huruvida UNSOM II kan betraktas vara humanitära eller inte. Uppsatsen blir en form av textanalys som kommer att använda både siffror och beskrivningar av säkerhetsläget för att avgöra den humanitära aspekten i UNSOM II enligt solidaritetsteorin: en typ av textanalys som ofta suddar ut gräns mellan kvalitativ och kvantitativ dataanalys (Chambliss & Schutt 1999:250).

I detta fall kommer den kvantitativa analysen i viss mån blandas utifrån både FN och civila humanitära aktörers synvinkel, då det vore ensidigt att endast analysera utifrån FN: s officiella material. Textanalys per definition är tolkning av en skriftlig produkt (Bergström & Boréus 2000:16). I detta fall används textanalysen genom tolkning av de officiella dokument i vilka hjälpen från både den militära styrkan och civila humanitära aktörer har gett sin bild av säkerhetsläget och resultat av genomförda handlingar.

Detta är en teorikonsumerande uppsats, den ämnar inte vidareutveckla den befintliga teorin utan istället testa den och förklara varför utfallet blev på detta sätt, med fokus på det fall jag valt: UNSOM II (Esaiasson et al 2007:99f). Utifrån resultatet kommer jag därefter att diskutera vilken betydelse detta hade för framtida humanitära interventioner. Fallet valdes utifrån en översikt av fredsbevarande insatser på FN-mandat och resultatet bör ses inom ramarna för denna operation. Detta innebär att de resultat som presenteras här, inte kan komma att spegla till exempel den pågående EU-ledda humanitära interventionen, EUNAVFOR som idag verkar utanför Somalias kust.

Solidaritetsteorin är hämtad från Nicholas J Wheelers bok *Saving strangers – Humanitarian Intervention in International Society* där han redogör för de grundprinciper som han anser bör genomsyra en militär intervention för att denna ska få betraktas som humanitär. Teorin har använts i flera fall där intentioner varit goda, men resultaten inte nått upp till förväntade målsättningar och tvärtom, där intentionerna varit delvis tvivelaktiga men resultaten nått upp till den förväntade humanitära standarden utifrån teorins definitionskriterier. I nästa kapitel redogörs för solidaritetsteorins grunder mer utförligt.

Det material som använts är mer eller mindre objektivt. Då jag använt mig av FN: s beskrivning av UNSOM II kan det anses ge en begränsad och ensidig bild av de effekter som interventionen skapade. Samtidigt visar det en officiell bild av de resultat som operationen ansåg sig uppnå, vilket är intressant i förhållande till den skarpa kritik som interventionen fått från civila humanitära organisationer. Amnesty International och Human Rights Watch agerar för mänskliga rättigheter och har ett mer kritiskt förhållningssätt till FN: s officiella presenterade resultat.

I jämförelse med varandra ges förhoppningsvis en klarare bild av de verkliga resultaten. Man kan i den jämförelsen se om de två bilderna överensstämmer med varandra och dra en medellinje mellan dessa två beskrivningarna av resultaten. Tillsammans utgör de resultaten diskuterade i uppsatsen och när de två bilderna inte överensstämmer, kommer bägge sidor presenteras i analysdelen av uppsatsen.

1.7 Avgränsningar

Fler aktörer än FN kan genomföra humanitära interventioner i konfliktområden, som till exempel EU, NATO och AU, men en juridiskt rättfärdig humanitär intervention med rätt att verka för internationell säkerhet skapas på FN-mandat (Wheeler 2006:33). Under 1990-talet genomfördes fyra humanitära insatser på FN-mandat i Somalia. Min studie har avgränsats till den fjärde FN-ledda styrkan i Somalia, UNSOM II och föregående FN fredsbevarande humanitära interventioner på 1990-talet kommer endast att beskrivas kortfattat. Uppsatsen utgår från solidaritetsteorin och ser närmare på hur det humanitära resultatet, vad man lyckades uppnå för resultat under mandatperioden.

Då solidaritetsteorin inte lägger fokus på de intentioner som gör att en stat väljer att bidra med militär personal, kommer dessa inte att diskuteras i denna uppsats.

Många vetenskapliga verk som publicerats de senaste åren har fokuserat på huruvida en militär intervention är legitim eller inte, vilket denna studie inte ämnar ta upp. Jag har därför valt litteratur som med en deskriptiv och teoretisk vinkling tar upp de humanitära

interventionerna i Somalia på 1990-talet. Genom den ges en bakgrund till insatserna och vad de åstadkom. Den bild som kommer att framställas i uppsatsen är således en liten del av den stora bilden, men kan förhoppningsvis ge ett bidrag till debatten om humanitära interventioners humanitära aspekt.

Det insamlade materialet, utgår från den skrift som gavs ut av FN: s informationsavdelning (UNDPI) om FN: s militära insatser i Somalia 1992-1995 vilken på ett utvärderande sätt beskriver insatsernas historia. Denna kompletteras med lägesrapporter från Amnesty International och Human Rights Watch samt resolutioner och rapporter utgivna av FN: s säkerhetsråd och informationsavdelning. Tillsammans ämnar detta ge en mer nyanserad bild av vad UNSOM II gjorde för insatser som fick någon verklig positiv betydelse och vilka misstag de kan stå till ansvar för under sin mandatperiod.

1.8 Disposition

Denna uppsats tar först upp studiens frågeställning och syfte samt vilken metod jag har använt mig av under pågående forskning. Vidare går jag in på den litteratur som varit särskilt betydelsefull och hur jag kommer att använda denna. Därefter går jag in på de avgränsningar som uppstått under forskningsprocessen.

I kapitel två går jag igenom de teoretiska utgångspunkter som använts för att analysera materialet. Först presenteras en bakgrund till begreppet humanitär intervention och därefter redogörs för de principer på vilka solidaritetsteorin är byggd.

I tredje kapitlet ges en kort introduktion till den väpnade konflikten på 1990-talet i Somalia och de fredsbevarande operationerna som då genomfördes med FN-mandat. Störst vikt läggs på den sista operationen, UNSOM II som sedan kommer att analyseras.

I fjärde kapitlet analyseras de data som samlades in i samband med besvarandet av frågeställningen. Till sist ges en diskussion av de funna resultaten och en kort konklusion.

2. Teori

Humanitära interventioner har både förespråkare och motståndare i debatten om internationell etik. Det finns ett flertal olika synsätt på om en humanitär intervention bör och kan genomföras, men här kommer endast kort redogöras utifrån följande: realistiskt, pluralistiskt, solidariskt och universalistiskt perspektiv.

Realister menar att humanitära interventioner endast är medel för att stater som lägger sig i konfliktområdets inre angelägenheter ska få igenom sina intressen. Det ska således mycket till för att stater ska vilja skicka egna soldater dit. Staten där konflikten äger rum själva ordna upp problem, med hjälp av omvärldens diplomati (Ramsbotham & Woodhouse 1996:58).

Pluralister argumenterar för att stater själva upprätthåller de basala behov som befolkningen har och därför behövs inte heller humanitära interventioner (Wheeler 2000:27).

Solidariska förespråkare menar att stater inte alltid kan tillgodose dessa humanitära behov och skydda sin befolkning. Därför bör det internationella samfundet i dessa fall agera av humanitära skäl, för att skydda civilbefolkningen när den berörda staten inte själv kan göra det (ibid:27). Universalister menar i sin tur att gränsen mellan olika stater suddas ut. För dessa är det således frågan om hur man ska agera, om man inte på internationella juridiska grunder kan gå in i staten. Om man inte får gå in, har befolkningen ingen som ser till dess bästa och skyddar den mot humanitära kriser (Ramsbotham & Woodhouse 1996:58).

I denna uppsats behandlas den humanitära aspekten av UNSOM II. Eftersom den solidariska teorin utgår från att staters intentioner är humanitära, förväntas också goda humanitära resultat. Solidaritetsteorin passar således bra som grund för att en humanitär intervention ska uppnå goda humanitära resultat.

Humanitära interventioner är ett begrepp som förändrats under de senaste tjugo åren, till följd av ett växande antal FN-ledda fredsbevarande militära operationer för att minska humanitärt lidande. Innan kalla kriget användes begreppet humanitär intervention för att beskriva hur militära styrkor utan medgivande från den berörda staten tog sig innanför statens territorium för att stoppa allvarliga brott mot mänskliga rättigheter, såsom folkmord och etnisk rensning. Då var den intervenerande aktörens uppdrag att stoppa de allra grövsta övertrampen mot mänskligt plågande (Ramsbotham & Woodhouse 1996:112).

Idag finns en rad olika teorier om vad som definierar en humanitär intervention. Taylor B Seybolt definierar begreppet som ”hotet eller användandet av militär styrka över statsgränser av en stat (eller flera stater) med syfte att förhindra eller stoppa grova överträdelser mot de individuella mänskliga rättigheterna, utan tillåtelse av staten där operationen genomförs” [min

översättning](Seybolt 2007:5f). Denna definition utgår alltså från att konfliktområdet är under en stats kontroll och att denna förhindrar den militära hjälpande hand som sträckts ut från att hjälpa den egna befolkningen.

Efter kalla krigets slut kom uppdraget successivt att förändras och idag har militära styrkor i allt större utsträckning arbetsuppgifter i att skydda och assistera civila humanitära organisationers arbete (Ramsbotham & Woodhouse 1996:112). I ett FN-mandat kan det exempelvis ingå att avväpna stridande styrkor, observera att mänskliga rättigheter efterlevs på olika politiska nivåer i samhället samt att skydda specifika flyktingläger mot beväpnade attacker som befinner sig i riskzoner av olika anledningar (Hoffman & Weiss 2006:91).

Seybolt har därför valt att expandera sin definition av humanitära interventioner till att även omfatta: ”och användning av militär personal för att assistera utdelning av humanitärt bistånd till människor i behov” [min översättning](Seybolt 2007:5f). Seybolt menar därmed att de militära styrkorna kan ha humanitära resultat som sitt främsta syfte med att gå in i konfliktområdet. Huruvida en handling kan anses vara humanitär eller inte får därmed avgöras från fall till fall, utifrån olika definitioner på humanitet och humanitära handlingar.

Grundtanken med humanitet är det ska verka för människors välbefinnande och egna intresse (Ramsbotham & Woodhouse 196:15). Definitionen av humanitär insats i lexikon beskriver dock inte hur uppdraget ska se ut. Vissa civila humanitära aktörer menar att en humanitär akt baseras på särskilda religiösa eller politiska trossatser medan andra arbetar för specifika mål som exempelvis kvinnors rättigheter (Weiss & Collins 2000:3f). Man kan således ha andra primära syften än att rädda liv och ändå betraktas som en humanitär aktör.

Några humanitära aktörer agerar i alla olika sorters situationer, oavsett hur farliga de än må vara för inblandade parter, andra väljer att kalkylera hur många man kan rädda och går utifrån antalet liv man kan rädda in i vissa områden och väljer bort andra (ibid: 3f). Detta kan också skapa stor förvirring inför begreppet och vad det står för, både i största allmänhet och för specifika empiriska exempel. Här nedan beskrivs en av de solidaritetsteorier som skapats för att definiera en fredsbevarande humanitär intervention som humanitär, för att få en samlad bild av begreppet humanitära interventioner. Den passar i detta fall, eftersom den utgår från att utbringa minimala skador och maximala resultat för att hjälpa civilbefolkningen.

2.1 Solidaritetsteorin

Solidaritetsteorin lägger det humanitära fokus på den lidande målgruppen, civilbefolkningen eller delar av denna som anses vara i behov av hjälpen. Man kan därför påstå att man inom denna teori utgår från att solidariteten i sig är den drivande kraften bakom att genomföra

humanitära interventioner. Den grundläggande intentionen är att förändra utsikterna för andra, okända människor som man dock känner visst moraliskt eller juridiskt ansvar för.

Solidariteten över att hjälpa människor som inte tillhör den egna staten är en av många universella tankar, som menar att stater har ansvar och skyldigheter gentemot väpnade konflikters offer, oberoende av deras geografiska placering eller personliga förhållanden. Traditionell solidaritet skapar sociala band mellan givare och mottagare, då man utgår från ett föreställt vi - dem perspektiv (Coicaud & Wheeler 2008:3f). Dessa band kan anses vara uppbyggda på både mottagarens föreställda skuld gentemot givaren men också givmildhet och tacksamhet.

Den nya sortens solidaritet med humanitära interventioner är svårare att förstå, då den bygger på tre oklara grundprinciper. Den första är demokratiska värden av universalitet och jämlikhet, att världens befolkning delar något med varandra av ett föreställt broderskap. Den andra att aktören, den som genomför den humanitära interventionen känner sig skyldig att agera. Den tredje att man vill sprida budskap om de demokratiska och jämlika värdena, vilket också omfattar att se till individen i den stora gruppen av människor (ibid:3f).

Solidaritetsteorin är utvecklad utifrån Rättfärdigt Krig (Just War) traditionen, vilken omfattar handlingsprinciper för stridande aktörer i väpnade konflikter genom *jus ad bellum*, för att gå i krig och *jus in bello*, för att agera i krig (Hoffman & Weiss 2006:12f). Rättfärdigt krig baseras på att våld endast får användas i legitima situationer, när det anses finnas ett väsentligt behov eller krav av det för att rädda liv. Antingen de civilas eller de egna truppers liv, vilket beror på situationen och dess kontext (Seybolt 2007:8).

Detta innebär att det kan vara moraliskt rätt att genomföra en humanitär intervention om de humanitära kriterierna är uppfyllda. Stater bör i första hand själva skydda sina egna invånare, men en humanitär intervention bör genomföras när den berörda staten inte har resurser att skydda de civila mot ett extraordinärt fall, såsom folkmord och etnisk rensning. Vid en sådan svår humanitär kris bör andra aktörer gå in och hjälpa befolkningen med att tillgodose deras behov, men endast om den berörda staten i fråga där konflikten äger rum, inte kan tillgodose grundbehov för överlevnad (Wheeler 2000:51f).

Tendensen på 1990-talet var att enskilda stater med stor politisk och ekonomisk makt gick in i väpnade konfliktområden under FN-mandat men med sina egna nationella styrkor. I dessa fall spelade staters egna politiska intressen stor roll, vilka inte hade medmänsklighet med den drabbade som första prioritet. Istället drevs många stater av både primära intressen såsom säkerhet för eget territorium och andra, sekundära intressen som spelade roll (Coicaud & Wheeler 2008:2).

I denna teori är det mindre viktigt att se hur de insatser man genomfört står sig gentemot humanitära värden, de avsikter som gjorde att den hjälpande aktören valde att engagera sig (Seybolt 2007:13). Det viktiga är istället att de insatser man genomfört får humana resultat och hjälper den civila befolkningen att överleva. Resultatet måste vara humant eftersom att vara solidarisk i sig endast ger försäkring om att upprätthålla humanitära minimum krav (Wheeler 2000:38). Följande delar ingår i definitionen:

2.1.1 Humanitär kris

Den första förutsättningen som måste vara uppfyll för att insatsen ska kunna kallas för humanitär är att den grundar sig i ett rättfärdigt fall, en verklig extraordinär humanitär kris, som skapats av människor. En sådan situation lockar till sig civila humanitära organisationer vilka kan ge humanitär assistans och tillgodose kortsiktiga lösningar för att ge överlevnadsstöd till berörda civila (Wheeler 2000:33f).

Dessa kriser innebär grova brott mot mänskliga rättigheter, fruktansvärda dödshandlingar mot ett visst folkslag av befolkningen. Alternativt kan det vara olyckliga omständigheter som uppstått av misstag mellan stridande parter inom en stat där det pågår en väpnad konflikt. Exempel på detta skulle kunna vara folkmorden i Rwanda eller i samband med nedbrytande av stat, som i Somalia på 1990-talet vilket kommer att diskuteras i denna uppsats (ibid:33f).

Vid sådana kriser krävs internationellt agerande för att förhindra eller hejda mänskligt lidande med målsättning att rädda liv eftersom den egna staten inte kan skydda sin befolkning. De behövandes enda hopp för att behålla sitt liv är samtidigt att en utomstående aktör går innanför statsgränsen för undsättning. Om denna aktör inte gör något åt situationen kommer sannolikt många liv gå till spillo. Hela samhällen kan utplånas, vilket kan få konsekvenser för hela det internationella samfundet och inte minst alla grannländer till konfliktområdet samt transnationella aktörer som befinner sig inom staten (ibid:34).

2.1.2 Minimum av våld

För att operationen ska vara humanitär bör den invaderande humanitära interventionen använda våld i minsta möjliga mån. Det våld som används av aktören som går in i konfliktområdet bör undvika att påverka civilbefolkningen och civila bör därför förvarnas när det finns risk för att de drabbas av tilltaget våld i humanitärt syfte. Om den humanitära aktören exempelvis planerar att med flygplan bomba i ett område där det finns risk för att civila befinner sig, bör denne aktör varna alla civila om det är praktiskt möjligt. Men det finns fall där varningar skulle förstöra hela insatsen och göra den betydelselös sett utifrån

förväntade resultat. I dessa fall får de förväntade resultaten vägas mot de skador som kan komma att uppstå och utifrån detta får man göra bedömningen om det är möjligt att genomföra insatsen, trots de eventuella civila offren (Wheeler 2000:35).

Innan aktören tar till våld bör denne vara säker på att alla icke-våldsamma metoder som finns att tillgå har provats och visat sig ineffektiva eller gett ett uppenbart sämre humanitärt resultat (ibid:35). Säg exempelvis att man ska avgöra mellan två fall, i vilken som det är mest moraliskt rätt att använda våld. I det första fallet märker man att diplomatiska förhandlingar inte lever upp till det förväntade humanitära resultatet och använder våld för att lyckas. I det andra fallet använder man först våld och sedan diplomati. Utifrån dessa två fall borde det vara mer moraliskt rätt att använda våld i det först fallet. Detta eftersom man i det första fallet provade diplomati före våld.

Det finns situationer där våld kan användas för att lösa problem, men våldet i sig skapar också långsiktiga konsekvenser som kan vara ofördelaktiga för statens framtida utveckling: både psykiska och fysiska skador som kan ta lång tid att reparera eller bygga upp igen (ibid:35). Man bör därför noga överväga om det är nödvändigt att använda våld i den givna situationen eller inte, för att nå de humanitära resultaten. Om de bedöms ge bristfälliga resultat, bör våldet inte användas i den specifika situationen.

2.1.3 Möta proportioner

Det tredje kravet som operationen måste uppfylla är att möta de nödvändigheter som finns, med proportionerliga insatser. Det humanitära behovet ska täckas, men med rimliga åtgärder. Eventuellt våld som man har använt, måste kunna mätas upp med de humanitära resultat som man uppnått. Våld som använts under den humanitära interventionen bör vid en proportionerlig användning av våld inte överskrida de humanitära skadorna, såsom ett stort antal mänskliga offer (Wheeler 2000:35).

Vidare är det helt oacceptabelt att använda våld i syfte att skydda sina egna soldater, om det kan innebära risk för att civila drabbas av det tilltagna våldet. Den militära humanitära aktören som går in i konfliktområdet bör därför vara beredd på att offra soldater för att uppnå humanitära resultat och i första hand skydda civila, därefter de egna soldaterna (ibid:308). Något som kan vara svårt om det vid en plötslig attack finns civila i närområdet som utan skydd kan bli dödsoffer.

Detta gäller trots att aktörens intentioner kan vara goda och välmenande. Om den humanitära aktören inte möter de proportioner som förväntas förkastas hela den humanitära interventionen och kan därefter inte anses vara humanitär. Analyser av förutsättningar för och

konsekvenser av operationens handlingar är därför väldigt viktiga, eftersom man inte kan se de verkliga resultaten förrän efter insatserna är genomförda.

2.1.4 Humanitärt resultat

Till slut ska det slutliga resultatet visa att våldsanvändandet gav gott humanitära resultat som både skapade skillnad för hur många av de civila som överlevde och avsevärt förbättrade deras levnadssituation. Resultatet ska jämföras med hur det brukade vara i samma område när de första väpnade konflikterna började (Wheeler 2000:33). Olika humanitära interventioner kan naturligtvis använda samma metod och ändå få olika resultat. Detta beror på att förutsättningarna är olika och att de tilltagna åtgärderna bör anpassas för den specifika kontexten och dess särdrag.

Ett problem är att få fram vilka humanitära insatser som spelar någon roll för att förhindra eller underlätta för människorna i kris i den specifika situationen. Något som får utvärderas och analyseras före, under och efter operationens genomförande. I analysen av detta resultat ingår inte bara antalet räddade liv utan även vilka långtgående resultat man kan se, om den humanitära interventionen skapade några bestående humanitära resultat. Kortsiktiga resultat är inriktade på hur många liv man lyckades rädda eller skydda mot den humanitära krisen. Mer långsiktiga resultat är hur väl man lyckades åtgärda och lösa underliggande orsaker till den humanitära krisen (ibid: 36).

Alla resultat jämförs med situationen som konfliktområdet befann sig i innan konflikten påbörjades. Därför kan resultat se väldigt olika ut beroende på hur det såg ut för människorna innan de humanitära insatserna sattes in. Den enskilda fallstudien får i sig avgöra om man lyckats med det givna mandatet eller inte, det finns inga standardsiffror på hur många liv man ska rädda eller hur många offer som får sätta livet till för att definiera resultatet som humanitärt.

3. Bakgrund

3.1 Konflikten i Somalia

Kontexten i Somalia var annorlunda mot vad världen tidigare hade sett: total nedbrytande av regering vilket lämnade miljontals människor utan beskydd. Här ges en översiktlig bild av Somalias historia och samhälle under början av 1990-talet. I första hand läggs fokus på Mogadishu, Somalias huvudstad, där stridande parter tenderade att samla ihop sig och slåss mot varandra för att erövra den nationella makten. I andra hand läggs fokus på den södra delen av Somalia, där blodiga strider utkämpades mellan olika stridande militanta grupper. Det var också här det stora antalet FN-trupper var placerade under mandatperioderna.

Under drygt fyrtio år, fram till den 26 januari 1991 styrde diktatorn Mohammed Siyad Barre Somalia med järnhand, samtidigt som denne utkämpade en väpnad konflikt med grannlandet Etiopien för att utöka sitt territorium (Omar 1996:2). Detta eftersom släktingar till somalier till följd av kolonialismens statsgränsdragningar hade hamnat inom etiopiskt territorium. Barre ville därför erövra de landområden där släktingarna befann sig, för att återförening dessa med Somalia eftersom han ansåg att dessa medborgare utgjorde en del av Somalias befolkning (Mazuri 2008:37).

Den väpnade konflikten mot Etiopien ledde till stort blodflöde och först år 1987 kunde ett fredsavtal signeras, vilket i sin tur ledde till stor politisk osäkerhet i framförallt norra Somalialand där stabilitet tidigare upprätthållits av etiopiska trupper (Lewis 2008:71). Alltsedan år 1969 hade det fram tills dess strömmat in mindre vapen till Somalia, vilket kom att spela stor roll för den framtida upptrappningen av de interna konflikterna. De interna konflikterna lade i sin tur grund för många av de mindre sammandrabbningar som ägde rum mellan stridande militanta grupper under FN-truppernas närvaro (Weiss & Collins 2000:81).

Den somaliska befolkningen är socialt uppdelad i två typer av levnadssätt, i norr har somalier traditionellt varit nomader, medan somalier i söder varit jordbrukare (Ahmed & Green 1999:115) Etniskt sett är somalier homogena, men delas upp i olika klaner som i sin tur har subklaner. Klanledarna har stort inflytande över sina medlemmar och kan därför ha stort maktinflytande på sina lokala platser (Webersik 2004:517)(Wheeler 2000:174). Vid den ekonomiska krisen 1987-1988, vände sig Barre till flera klanledare som alla hade stor lokal makt för att försöka förhindra total ekonomisk kollaps. Dessa klanledare drevs av egna maktbegär, vilket kom att mynna ut i inbördeskrig under början av år 1988 (Lewis 2008:73).

Många olika klaner började då samarbeta under tre allianser: *United Somali Congress* USC, som bestod av rebeller geografiskt placerat runt Mogadishu, Somali National Alliance SNA,

ledd av Muhammed Farah Aydid, vilken skulle komma att spela stor roll för de närmsta åren samt Somali Salvation Alliance SSA, ledd av Ali Mahdi Muhammad. Alla de tre allianserna samarbetade dessutom med mycket våldsamma militanta grupper, spridda över hela Somalias territorium (Seybolt 2007: 91ff). Bara i Mogadishu och dess närområde fanns trettio stridande militanta grupper, med ledare som härskade över små geografiska områden (Fox 2000:146).

Tillsammans lyckades de tre allianserna avsätta den före detta diktatorn, fick honom att lämna Somalia och skrev därefter på vapenstilleståndsavtal, benämnt Djibouti konferenserna (Omar 1996:2). Detta avtal avbröts dock redan i november 1991, då maktkonflikter mellan olika klaner som ansåg sig ha rätt till statsstyret på nytt blossade upp. Den enda skillnaden mot tidigare strider var bara att vapnen inte längre bestod av knivar utan eldvapen, som gjorde stor skada och tog många fler liv än de tidigare använda knivarna (ibid:9).

Vid det här laget hade den somaliska regeringen upphört att existera och därmed försvann all statlig legitimitet för användandet av våld. Denna politiska auktoritet hade tidigare uppehållits av den före detta diktatorn Barre. Många militanta grupper försökte i olika konstellationer utropa sig som ledare av Somalia, utan att nå politisk framgång och internationellt erkännande (Adam 2002:172). Det fanns således inte längre någon legitim aktör som tog ansvar för civilbefolkningens överlevnad och skydd mot humanitära kriser.

Under de kommande åren drabbades Somalia hårt av väpnade strider, torka och svält, vilket förvärrades av interna klanstrider (Fox 2000:146). Uppskattningsvis mellan 300-350 000 människor dog totalt under år 1992. Internationella NGO's som kom med humanitär assistans kunde inte möta de behov som fanns och kom inte fram fort nog till de civila som drabbats (Wheeler 2000:174ff). Till slut lyckades FN få till ett vapenstilleståndsavtal i mars 1992, men de fanns inga fredsbevarande observatörer på plats som kunde se till att avtalet löds av parterna. De kom inte förrän fyra månader senare, med UNSOM I (Weiss & Collins 2000:81).

3.2 FN: s humanitära interventioner i Somalia på 1990-talet

När FN: säkerhetsråd insåg vidden av de humanitära kriserna i Somalia, hade det redan tillsatts två fredsbevarande humanitära interventioner i Irak och Bosnien. Konflikterna i Somalia kom i skymundan och först år 1991 anlände sex civila humanitära FN-organ: World Food Programme (WFP), United Nations Children's Fund (UNICEF), United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), Food and Agricultural Organization (FAO), United Nations Development Programme (UNDP) och World Health Organization (WHO) (Lägesrapport 1993:4).

De höga antalen civila dödsfall uppmärksammades mer efter olika civila humanitära organisationers alarm om den rådande svälten och misären. I en rapport utgiven av International Committee of the Red Cross (ICRC) från december år 1992, går det att utläsa att så mycket som nittiofem procent av befolkningen vid denna tidpunkt var undernärda och att det i genomsnitt dog hundra människor per dag till följd av svält och sjukdomar (Weiss & Collins 2000:83). FN:s säkerhetsråd fattade därför beslut om att agera genom att tillsätta en humanitär intervention i Somalia med mandat att assistera civila humanitära aktörers arbete för förbättrad levnadsstandard bland civilbefolkningen.

3.2.1 UNSOM I

Den första humanitära interventionen röstades för i april 1992 genom resolution 751 som var en traditionell fredsbevarande insats under kapitel VII mandat på FN-stadgan, med rätt att i självförsvar använda våld. Mandatet var att observera att vapenstilleståndet följdes i Mogadishu, att ansvara för FN-personal och andra civila humanitära aktörer och deras utrustnings säkerhet. Samt assistera vid transport av förnödenheter in till Mogadishu och dess närliggande område (S/RES/751).

De övervakande uppgifterna lät man 500 beväpnade trupper ta hand om, som fick ta ansvar för flygplatsen och hamnen i Mogadishu samt hjälpa till med att eskortera mattransporter. Vapenstilleståndsavtalet bevakades av 50 obeväpnade, men uniformerade FN observatörer (Lägesrapport 1993:3). Drygt två veckor efter det att operationen påbörjats, adderade FN:s säkerhetsråd 3000 trupper för att styrkorna skulle kunna möta behovet, totalt 3500 trupper (Issa-Salwe 1996:129). Weiss och Collins menar att beslutet kom för sent. FN skulle ha skickat fler soldater från början, när de soldater som skulle hjälpa till med distribution av förnödenheter anlände, var den värsta svältperioden över och ett mer lämpligt mandat kunde ha tillämpats (Weiss & Collins 2000:124).

UNSOM I styrkorna lyckades dock bevara vapenstilleståndet, även om det fortsatte att vara oroligt i delar av Mogadishu under hela 1992. Under våren 1992 skrev de två huvudallianserna, SNA och SSA på ett vapenstillestånd. Dessvärre höll detta inte särskilt länge. De militanta allianserna förändrades hela tiden: nya stridande kom till medan gamla gick över till nya allianser, vilket hela tiden skapade fler oroligheter. Därför blev det våldsmässigt oroligt igen, redan under hösten 1992 (Philipp 2005:532).

Under sommaren 1992 blev det dessutom akut brist på mat och det pågick många strider mellan olika militanta grupper om förnödenheter för att överleva. Detta drabbade även de civila humanitära aktörernas möjligheter att bistå civilbefolkningen med förnödenheter,

eftersom de ökade antalet obehövade transporter många gånger anfölls och plundrades innan hjälpen hann nå fram till andra civila behovande (Duyvestyn 2005:48).

3.2.2 Operation Provide Relief

FN:s säkerhetsråd ansåg efter att ha tagit del av informationen om matstriderna att de humanitära insatser man gjorde i området runt om Mogadishu inte skulle vara nog. För att möta de humanitära kraven fastslogs i augusti 1992 resolutionen 775. Denna gav mandat att via flygplanslift, under en månad framåt, distribuera förnödenheter till områden det var för farligt att ta sig till via den befintliga infrastrukturen, på grund av stridande militanta grupper och dålig infrastruktur (Wheeler 2000:178)(S/RES/775).

Man kallade operationen för "Provide Relief" och denna hade stora humanitära framgångar i framförallt somaliska flyktingläger i Kenya och på Somalias inåtland. Operationen lyckades med att distribuera mat till bland annat sjukhus och mödracentra, antalet dödsfall i dessa regioner sjönk hastigt (Adam 2002:182). Internationell media hade vid denna tidpunkt kommit på plats och började visa vilken stor mänsklig katastrof som pågick. Snart höjdes röster runt om i världen om att det internationella samfundet måste göra ännu mer för att hjälpa den utsatta civilbefolkningen i Somalia (Ramsbotham & Woodhouse 1996:204).

3.2.3 UNITAF: Operation Restore Hope

Vid slutet av 1992, lade USA:s representanter i FN:s säkerhetsråd fram förslag om att påbörja ännu en humanitär intervention i Somalia på kapitel VII mandat enligt FN-stadgan, under amerikansk ledning. Kort därefter fastslogs resolution 794 vars mandat blev att i samarbete med UNSOM I, säkerställa trygg miljö för brådskande civila humanitära leveranser, täckande 40 % av Somalias landområde. Totalt bidrog tjugosju stater med trupper till operationen, där USA utgjorde den större delen med 37000 trupper (Ramsbotham & Woodhouse 1996:207f).

Den 1 januari 1993 utbröt ett blodigt slag mellan UNITAF och ett flertal stridande militanta grupper i Mogadishu. En vecka senare attackerades UNITAF av SNA, men för övrigt skedde få strider som omfattade FN-trupperna under UNITAF:s mandatperiod år 1992-1993. Få dödsoffer uppstod av strider, sett både ur militär och ur civil aspekt. Strax innan UNITAF avslutade sin operation skrev stridande aktörer på fredsavtalet Addis Ababa i mars, 1993 (Duyvestyn 2005:49).

UNITAF trupperna landade den 9 december 1992 och redan i maj 1993 lämnade man över kommandot till UNSOM II (Duyvestyn 2005:49). Mandattiden blev således kort och hade inte räckt för att utföra några långsiktiga statsuppbyggande och fredsbevarande åtgärder. USA

var för övrigt inte intresserade av att offra sina egna soldaters liv för somalisk utveckling och statsuppbyggnad. Därför hade operationen en mandattid, man ville bara hjälpa till med humanitära insatser vilket skulle visa sig än mer tydligt i kommande humanitära intervention, UNSOM II (Ramsbotham & Woodhouse 1996:212).

Totalt lyckades man rädda relativt få civila liv med de humanitära insatserna, drygt 10000 människor, vilket var långtifrån de siffror som man hade förväntat sig (Seybolt 2007:56). Distributionen av förnödenheter var dock god och man lyckades tillgodose stort behov av förnödenheter genom assistans vid humanitära leveranser. Man nådde områden som tidigare varit omöjliga att nå eftersom infrastrukturen var i dåligt skick efter år av väpnade strider (Adam 2002:182). Även om de inte motsvarade vad man väntat sig, var det i alla fall en bit på vägen mot förändring.

3.2.4 UNSOM II

För att ta över UNITAF:s arbete lade säkerhetsrådet fram resolution 814 och skapade därmed den fjärde stora humanitära interventionen, UNSOM II, som officiellt tog över ledningen den 4 maj 1993 (United Nations 1996:44)(S/RES/814). UNSOM II blev den första fredspåtvingande humanitära interventionen på kapitel VII mandat att under ledning och kontroll av FN, med rätt att för internationell säkerhet använda våld för att uppnå de satta målsättningarna (Adam 2002:179).

Totalt bidrog tjugonio stater med soldater till insatsen, fast flest bidrog USA och europeiska stater med, som tidigare även ingått i UNITAF styrkan under viss period (Ramsbotham & Woodhouse 1996:211). Man uppskattade att det behövdes minst 20000 trupper, 8000 logistiska trupper och 2800 civila för att klara ut de givna målsättningarna (Lägesrapport 1993:9). I slutändan tillsattes totalt 28000 militära och civila trupper, varav 8000 var logistiska, många av de logistikerna som tillsattes hade tidigare ingått i UNITAF styrkan (United Nations 1996:43).

Dessutom tillsatte USA en egen insatsstyrka, vilken skulle stödja högsta befälhavaren för UNSOM II vid behov. Insatsstyrkan ingick inte under ledning av UNSOM II, men de kom att samarbeta nära varandra under mandatperioden vid utförandet av olika insatser (United Nations 1996:43). Insatsstyrkan utgjorde ett komplement till de stationerade trupperna runt Mogadishu.

Mandatet som operationen fick var att underlätta utdelningen av förnödenheter, assistera i återförflyttningen av interna flyktingar inom Somalias statsgränser och hjälpa somalierna med att bygga upp grunden för politisk återförening. Vidare var mandatet att återskapa nationella

och regionala institut, hjälpa till vid återuppbyggnaden av nationell polis, skapa åtgärdsprogram för att ta bort minor, skapa informationskanaler om situationen i Somalia samt få in det civila samhället i fredsprocessen och framförallt vid fredsförhandlingar (S/RES/814).

I början av år 1993 hade 15 beväpnade parter, däribland SNA, skrivit på ett fredsavtal i Addis Ababa och tanken var att UNSOM II skulle ta ansvar för att mer politiskt hållbara lösningar skulle förverkligas. Att ge över ansvaret till UNSOM II, kom dock av Aydid att ses som ren provokation, eftersom han ansåg att det förvandlade FN-styrkorna från medlare till aktör i konflikterna (Issa-Salwe 1996:131f). UNSOM II fick bristfällig information om hur Aydid såg på operationen och chocken blev därför total när pakistanska FN soldater den 5 juni 1993 utsattes för attack under pågående patrullering, då totalt 24 soldater dödades.

Responserna lät inte vänta på sig, Aydids styrka, SNA, kom att av somalisk polis och internationell militär attackeras under ett flertal tillfällen. Flera civila dödades i attackerna, men antalet liv är officiellt okänt (Seybolt 2007:58). För att UNSOM II skulle ha befogenhet att ta till kraftigare åtgärder mot Aydids styrkor och tillfångata Aydid antogs resolution 837 den 6 juni 1993 (Ramsbotham & Woodhouse 1996:212). Denna förtydligar att UNSOM II har rätt att använda våld vid behov. Både för att skydda sina egna styrkor och civilbefolkningen under kapitel VII mandat (S/RES/837).

Den 12 juni 1993 påbörjades den stora jakten på Aydid, vilken kom att bli utdragen kamp, vilken försvårades av det faktum att Aydid med propaganda lyckades få allt fler civila somalier skeptiska mot den internationella styrkan. Denna dag genomfördes också en stor demonstration mot FN-truppernas närvaro. En stor klunga av civila somalier agerade levande sköldar för SNA soldaterna som bakom ryggar på de civila började beskjuta UNSOM II soldater. FN soldaterna svarade med att skjuta rakt in i folkmassan och drygt 20 civila somalier dog (www.amnesty.org/1:3).

Jakten fortsatte fram till den 3 oktober 1993, då man genom underrättelser hade fått information om att Aydid skulle besöka Hotel Olympia i Mogadishu. Den amerikanska insatsstyrkan försökte fånga honom direkt på plats, skickade både helikoptrar och marksoldater och tog sig in i området. Befälhavaren över Aydids styrkor befallde samtidigt sina soldater att stänga av alla flyktvägar ut från hotellet och detta resulterade i en femton timmar lång strid mellan de två parterna. UNSOM trupperna försökte hjälpa sina allierade och resultatet blev nitton dödade soldater, varav arton var amerikanska (Duyvesteyn 2005:50).

I samma attack dödades uppskattningsvis 500 civila somalier som råkade befinna sig i området. Redan dagen därpå visades på nyhetskanaler över hela världen bilder och videoklipp

från Mogadishu. En bild som visades gång på gång och etsade sig fast var hur en amerikansk soldat på ett förödmjukande sätt släpades på Mogadishus gator. Dessa starka bilder förändrade den allmänna opinionen i USA som krävde att de amerikanska soldaterna skulle få komma hem så fort som möjligt (Carruthers 1999:233).

Detta skapade stor opposition i USA mot FN:s humanitära interventioner och som följd krävde den dåvarande amerikanske president Clinton att USA drog sig ur innan den 31 mars, 1994 vilket också skedde detta datum (Duyvesteyn 2005:51). I oktober 1993 skrev bägge parter på ett vapenstillestånd, vilket dock SNA styrkorna struntade i och dessa fortsatte därför med sina provokativa attacker under hela hösten. FN-trupperna försökte samtidigt använda diplomatiska metoder för att börja bygga upp politiska institutioner, framförallt på lokal nivå (Seybolt 2007:58).

I samband med att de amerikanska trupperna åkte, valde även de europeiska stater som bidragit med soldater att dra sig tillbaka. FN:s säkerhetsråd gav UNSOM II ett nytt mandat som riktade in sig på att uppmuntra somaliska stridande aktörer till att följa fredsavtalet i Addis Ababa, att skydda specifika utsatta platser samt att hjälpa humanitära leveranser att komma fram till de behövande (United Nations 1996:66) (S/RES/897).

De lämnande trupperna ersattes med trupper från bland annat Pakistan, Malaysia, Indien och Egypten. Dessa styrkor led stor brist på soldater. Då man inte hade tillräckligt stor styrka att försvara Mogadishu, lät man beväpnade militanta styrkor återta huvudstadens gator, vilket återigen skapade stor osäkerhet, vilken snabbt spred sig även utanför Mogadishu. Vid denna tidpunkt var det svårt för de civila humanitära leveranserna att nå fram till de behövande (United Nations 1996:76).

Drygt ett år efter att de amerikanska och europeiska trupperna hade åkt, tog man med säkerhetsrådets resolution 954 beslutet att dra tillbaka alla militära FN-trupper från Somalia. Tillbakadragandet blev satt till den 31 mars 1995 och omfattade alla som arbetade inom UNSOM II, militär som civil personal. FN menade dock inte att man övergav Somalia, utan att man skulle kunna arbeta utan beväpnade soldater och skapa verklig skillnad (S/RES/954).

Hädanefter skulle FN endast närvara med ett fåtal humanitära FN-organ, såsom WFP och UNICEF för att underlätta koordination och samarbete mellan civila humanitära aktörer ute i fält. Man skulle också försöka hjälpa till med humanitär assistans i de områden där man befann sig. Därigenom skulle de humanitära behov som fanns i området kunna mötas, samtidigt som man gav stöd åt politiska aktörer på lokal nivå att ena sina respektive ansvarsområde (S/RES/954).

4. Analys

4.1 Humanitär kris

Det var en klar humanitär kris som gjorde att FN från början valde att skicka militära trupper till Somalia, en regeringskollaps, vilket i praktiken innebar att ingen aktör hade kontroll över hela Somalias landområde eller tilldelad rätt att styra över dess befolkning. Miljontals människor var i riskzonen för att dö i svält, av strider mellan sammandrabbande klaner eller alla smittosamma sjukdomar som härjade. Enligt FN:s officiella statistik blev minst 300 000 somalier dödade bara av själva inbördeskriget, därpå kommer okända siffror på antalet dödade i sjukdomar eller av svält (United Nations 1996:3).

Våren 1993, när UNSOM inrättades, var läget mer stabilt, men fortfarande behövdes omfattande humanitära insatser för att kunna förhindra mänskligt lidande. I en rapport från Refugee Study Group uppskattas att fyra miljoner civila mellan åren 1992-1993 hade problem med att säkra tillgången till förnödenheter och stod därmed inför stor risk att drabbas av sjukdomar. Man uppskattade samtidigt att om förnödenheter inte hade nått de utsatta områdena under 1993, hade drygt 300 000 människor kunnat avlida varav 100 000 av brist på mat (Weiss 2005:94). Den preliminära uppgiften var således humanitär, att assistera humanitära leveranser, utifrån behovet av att hjälpa en utsatt befolkning.

Ur ett tidsperspektiv kan man konstatera att den värsta toppen på den humanitära krisen redan passerats under 1991-1992. När UNSOM II etablerades var civila humanitära aktörer på plats och hade börjat med att distribuera förnödenheter med mer hållbara lösningar. Somalier hade då fått börja arbeta för att få mat, och jordbruksproduktionen hade kommit igång igen (Lägesrapport 1995:10). Att i detta läge leverera förnödenheter var kanske att motarbeta framgången, att skapa ett beroende som sedan blev svårt att vänja sig av vid.

Några delar av Somalia hade vid början av år 1993 inte nåtts av de civila humanitära aktörerna. Det fanns fortfarande luckor, eftersom UNITAF endast täckt fyrtio procent av landet och UNSOM II hade nu istället mandat att kontrollera och hjälpa hela Somalias landområde. I dessa områden, framförallt i norra Somalia, svält fortfarande människor och var i desperat behov av hjälp för överlevnad (United Nations 1996:41). Här var säkerhetssituationen dålig och stridande aktörer hade stor makt. Det fanns här ett stort behov av UNSOM II som med sina nedrustningsaktioner och assistans vid leveranser hade ett viktigt mandat att leva upp till.

Man kan också diskutera om man skulle ha lagt fokus på andra saker än nedrustning och patrulleringar för att upprätta säkerhet och möjligheten att distribuera förnödenheter.

Samtidigt deklarerades i interventionens mandat att nedrustningsaktiviteter var avgörande för att NGO's och andra civila humanitära aktörer skulle kunna genomföra sina program (S/RES/814:5). UNSOM II hade därför indirekt betydelse för att de humanitära resultaten skulle kunna uppnås genom att utföra uppgifter som hade betydelse för hur väl den civila humanitära assistansens förnödenheter nådde fram till de behövande.

4.2 Minimum av våld

Det är svårt att avgöra om det användes ett minimum av våld under mandatperioden. I arbetet med att fullfölja det mandat som UNSOM II hade fått, utförde FN-trupperna en rad olika aktiviteter. Man försökte avväpna stridande militanta grupper, transportera humanitära förnödenheter, bygga upp infrastruktur och politiska institutioner (United Nations 1996:5) Dessa åtgärder försökte man utföra med andra medel än med vapenmakt och alternativa metoder undvikande våldsanvändning för att uppnå de målsättningar som mandatet gav (S/2001/394:5).

Våld användes endast i självförsvar, när man som soldat blev attackerad av människor som själva bar vapen. UNSOM II hade enligt resolution 814 mandat att använda våld vid behov för att uppnå sina målsättningar. Efter den 5 juni 1993 förtydligades detta ytterligare. Genom resolution 837 fördömdes de attacker mot UNSOM II personal som tidigare inträffat och godkände att man skulle ta till alla nödvändiga åtgärder mot dem som utfört attacken (S/RES/837).

Efter detta förtydligande började vad som kom att kallas för "jakten på Aydid" då man bland annat förstörde byggnaden som Radio Mogadishu sändes ifrån. Detta för att försvåra för militanta grupper att sända ut fientliga budskap om FN-trupperna samt förstöra byggnader, där det var känt att Aydid och SNA hade militära tillgångar. I samband med detta blev UNSOM II ansvarig för en hel del civila offer (S/1994/653). Eftersom dödsfallen ägde rum inom mandatet för humanitära syften kan man säga att våldet utfördes i humanitärt namn. Man använde våld för att få fram än bättre humanitära resultat.

Det användes en del våld i samband med jakten på Aydid, men samtidigt utförde man sitt redan påbörjade arbete, med att avväpna stridande och patrullera i oroliga områden. Demonstrationen den 13 juni 1993 kan anses vara ett gränsfall för proportionerlig användning av våld. De civila hade man kanske kunnat rädda med rätta förberedelser, men då attentatet skedde utan förvarning, var FN soldaternas liv i direkt fara. Under rådande omständigheter kan man därför säga att våldet var väl tilltaget, kanske hade man kunnat använda icke-våld vid demonstrationen.

Samtidigt fanns det en risk för FN soldaternas liv och det var svårt att avgöra vem som stred och vem som fick agera levande sköld. Detta satte UNSOM II i en svår juridisk och moralisk situation, eftersom man tidigare endast använt våld i självförsvar, mot attackerande individer vilka bar vapen. Om FN-styrkorna i detta fall gjorde några missbedömningar kunde konsekvenserna bli ödesdigra, det då man var rädd för protester och misstro gentemot FN-soldaterna bland civilbefolkningen.

Dagen innan, den 12 juni 1993 började man systematiskt avrusta SNA, genom att samla in och förstöra utrustning som tillhörde styrkan (United Nations 1996:51). Detta var ett komplement för att nå bestående resultat och ett sätt att försvaga Aydids maktposition med icke-våldsamma medel. Man kan därmed ändå se viss resonans vid användande av våld under det första året, man försökte undvika det när man ansåg sig ha möjlighet till det.

Eftersom attackerna mot UNSOM II kraftigt minskade under 1994-1995, blev det också en mindre användning av våld under denna period. Våld användes av FN-styrkorna endast i enstaka situationer för att försvara sig själva.

4.3 Våldsanvändning i förhållande till resultat

Under år 1993 ökade antalet attacker på FN-styrkorna markant och våldet blev ett centralt inslag för UNSOM II, framförallt efter 5 juni attacken, 1993. Några dagar senare gavs order om att tillfångata Aydid, vilket kom att bli en svår jakt med bombanfall mot byggnader och blodiga markstrider där både civila somalier och FN-personal fick sätta livet till. Det finns således en klar ökning av våld från och med sommaren 1993, men detta avtog efter att de amerikanska och europeiska soldaterna dragit sig ur Somalia. Enda undantaget var de första månaderna av 1994 då antalet strider mellan olika klaner samt antalet attacker mot civila humanitära hjälparbetare ökade, fast våldet verkade inte ha direkt anknytning med varandra och kan således utgöra del av olycklig slump (United Nations 1996:67).

För att möta dessa nya utmaningar strukturerade UNSOM II om sina patrulleringar och ökade säkerheten vid leveranser av förnödenheter (Lägesrapport 1995:27). Man försökte förhindra att man inte skulle nå upp till de förväntade resultaten genom att tänka förutseende på vilka åtgärder som skulle kunna undvika dödsfall. Dessa åtgärder var helt klart i linje med operationens humanitära intentioner.

I en Amnesty rapport från januari 1994 menade Amnesty International att den 5 juni attacken kom att överskugga alla de humanitära intentionerna man hade med interventionen. Jakten på Aydid ledde till att flera hundra somalier dog, varav många var kvinnor och barn (www.amnesty.org/2:20). Detta blev det stora startskottet för våldsupptrappningen och

banade väg för ökat fokus på nedrustning bland stridande militanta grupper. Efter den 6 juni 1993 använde man vid ett antal tillfällen sitt kapitel VII mandat för att rättfärdiga våldsamma handlingar gentemot civilbefolkning och stridande militant grupper.

Enligt en rapport utgiven av FN:s säkerhetsråd om situationen i Somalia fram till och med den 31 juli 1993, är avvärjningen den stora framgångsfaktorn, som kan bana vägen till en bestående fredprocess. Detta hade tidigare kommit fram i diskussionerna under Addis Ababa fredsavtalet, där alla närvarande politiska ledare menade att utan avvärjning av stridande militanta grupper, skulle det aldrig bli stabilitet i landet. Ingen stabilitet skulle i sin tur innebära få politiska och humanitära framsteg (S/1993/26317:5). Vilket man ville uppnå med operationen.

UNSOM II: s insamlande av vapen var enligt Human Rights Watch rapporten från april 1995 baserat på att dra in vapen från lokalbefolkningen, som utan sina vapen blev helt försvarslösa mot omkringdrivande beväpnade tjuvar. Samtidigt hade de militanta grupperna sina stora vapentillgångar utanför UNSOM II: s operationsområde, vilket ledde till obalans i militär makt (www.hrw.org/1). Det fanns således både för och mot argument mot vapennedrustningen, men det bidrog helt klart till att färre vapen var i omlopp.

Vid ett antal tillfällen kom Amnesty International att kritisera FN-trupperna för oproportionerligt våld i samband med sina aktioner (www.amnesty.org/2).

Vid flera tillfällen dödades oavsiktligt civila somalier som inte hade något med stridande parter att göra, genom att de befann sig på platser där man trodde sig kunna finna Aydid eller tillgångar som tillhörde dennes militära grupper.

I början när UNSOM II skulle bomba i områden där det fanns risk för att civila somalier skulle finnas, försökte man förhindra civila dödsfall genom att i högtalare varna för vad som skulle komma, några minuter efter meddelandets utlysning. Huruvida detta räddade några liv eller inte är oklart. I säkerhetsrådets resolution 885, om den rådande situationen i Somalia i februari 1994 konstateras att det är svårt att undvika några civila skador i samband med pågående insatser i jakten på Aydid (S/RES/885).

Vid senare tillfällen, framåt hösten 1993 upphörde varningarna och vid en del flygräder fick många civila somalier sätta livet till. Enligt tilläggsprotokoll 1 till första Genèvekonventionen artikel 57 (2)(a)(2) ska alla möjliga försiktighetsåtgärder vidtas för att undvika eller i möjligaste mån minska oavsiktliga förluster i människoliv (Krigets lagar 1996:389). Vid flera fall följdes inte denna internationella humanitära lag och istället för ett minimum av skador blev skadorna maximala (www.hrw.org/1:53). Man hade helt klart kunnat göra mer för att undvika mänskliga skador, frågan är bara i vilken utsträckning.

Enligt internationell humanitär lag, ska handlingar som oproportionerligt kan skada civila inte förkomma av stridande parter. I tilläggsprotokoll för den första Genèvekonventionen från den 8 juni 1977 i artikel 51 (5) går att läsa: Bland annat skall följande typer av anfall anses såsom urskillningslösa: (b) Anfall som kan förväntas förorsaka oavsiktliga förluster av människoliv inom civilbefolkningen, skador på civila, skador på civil egendom eller en kombination av det, vilka kan anses som överdrivna vid jämförelse med den påtagliga och direkta militära fördel som kan förväntas (Krigets lagar 1996:386).

Det finns inga klara officiella siffror på hur många som dog under UNSOM II: s mandatperiod eller ens av FN: s trupper. Uppskattningsvis mellan 625-1500 civila somalier dödades av UNSOM II soldater under striderna mot Aydids soldater och 165 civila och militärer under pågående sammandrabbning (S/1994/653) (www.hrw.org/2).

Man lyckades aldrig med att få tag i Aydid och aktionen gav därför inte något resultat av bestående värde. Aktionens mänskliga skador blev större än resultatet och dessa är därför inte i proportion till varandra. Eftersom det förväntade resultatet hade kunnat skapa stora humanitära framgångar, bröt man inte direkt mot internationell humanitär lag, även om man kan tycka att de skador som uppstod var opassande stora.

4.4 Humanitära resultat

Den första månaden av UNSOM II blev någorlunda stabil, med få dödsoffer. Man gav god assistans till civila humanitära organisationer som fortsatte att rädda liv. Jakten på Aydid innebar att UNSOM II ändrade sitt arbetssätt drastiskt, till att omfatta mycket mer våld. Istället för att i självförsvar och skydd av civilt humanitärt arbete, genomförde man flygräder med helikopter och andra typer av attackerande operationer som krävde flera civila liv (www.hrw.org/1:17). Även om de civila dödsfallen var oavsiktliga, blev de väldigt stora.

UNSOM II fick svårt att ge skydd åt civila humanitära insatser och assistera humanitära intressen, vilket i sin tur skapade svårigheter att få ut den humanitära assistansen till den behövande civila befolkningen. Man hade svårt att förhindra att NGO's och andra civila humanitära aktörer rånades av våldsamma militanta grupper, vilket enligt FN ledde till att de civila humanitära aktörerna blev än mer beroende av det militära beskyddet runt mitten av 1994 (United Nations 1996:14).

Flera NGO's, framförallt i de södra delarna av Somalia kände rädsla för att stanna kvar och flyttade temporärt sin personal till bland annat Kenyas huvudstad Nairobi. Vid jakten på Aydid var det mycket osäkert i södra Mogadishu, där också många humanitära förnödenheter passerade. Till följd av detta stod ett antal humanitära program still under en längre period,

från sommaren 1993 till slutet av året (S/1993/26317:12). Detta spelade stor roll för hur många liv som gick att rädda, om inte de humanitära sändningarna hade upphört hade man kunnat rädda fler liv. Å andra sidan hade dessa hjälpsändningar mindre betydelse i proportion till antal liv i fara, då södra Somalia redan tidigare nåtts av sändningar och det redan hade påbörjats uppbyggnadsprojekt i denna region.

UNSOM II hade fram till 1995, jämfört med situationen 1993 då somalierna fortfarande led av inbördeskrigseffekterna, skapat en förbättrad säkerhetssituation. Dessutom hade viss framgång nåtts av politisk stabilitet (www.hrw.org/1:11). Detta innebar att humanitära NGO's och FN-organ kunde fortsätta arbeta på plats även efter den humanitära interventionens tillbakadragande. Några av de saker som man lyckades med var att stoppa det akuta humanitära behovet, hälso- och näringsnivån bland befolkningen blev markant förbättrad under operationens tvååriga mandat (A/50/447).

FN-trupperna anklagades vid flera tillfällen för att ha använt våld mot civila, vilket dock inte ledde fram till några internationella juridiska åtal (www.hrw.org/1:13). Detta kan inte ur humanitär synpunkt rättfärdigas, men genomfördes dock i hopp om att förbättra säkerhetssituationen i Mogadishu med omnejd. Då det inte finns några säkra officiella siffror på hur många som specifikt UNSOM II lyckades rädda genom de humanitära insatserna är det svårt att avgöra de humanitära resultaten. Man kan konstatera att ett flertal försök gjordes för att förbättra levnadsstandarden för civila somalier, både genom de icke-våldsamma medlen och genom de mer våldsamma som dock inte gav förbättrade resultat.

4.5 Ny kunskap och dess konsekvenser

De humanitära resultaten vid operationens tillbakadragande var bristfälliga i jämförelse med det givna mandatet men kan ha byggt upp mer långsiktiga humanitära konsekvenser som man inte kunde se vid tiden då UNSOM II åkte hem, framförallt på en högre beslutsnivå.

Nyförvärvade kunskaper som kom att spela stor roll för de mål man lyckades uppnå med operationen var främst inriktade på förhastade antagande och förkunskaper som visade sig vara bristfälliga. Vid en utvärdering utförd av FN:s departement för fredsbevarande operationer (UNDPKO) drogs följande lärdomar upp:

- Man kunde ha varit mer öppen med att en militär humanitär intervention inte var det bästa verktyget för att stoppa onödigt mänskligt lidande. Istället kunde civila humanitära organ ha fått en mer framträdande roll under förhandlingar. Samtidigt borde man ha förstått att det inte var riskfritt att skicka internationella fredsbevarande styrkor till konfliktområdet med tanke på situationens komplexitet.

- Det borde ha funnits en bättre förberedelse för att möta upp före detta milismän så att våldsamheter hade förhindrats. Efter avväpning skulle de fått ett arbete att vända sig till, så att de kunde försörja både sig själva och andra.
- Det borde ha tillsatts en expertgrupp med kunskap om strider där civila blandas in för att bekämpa internationella styrkor som agerar på humanitärt mandat. Denna grupp skulle vara bestående (E/AC.51/1996/3: 20f).

Bredare riskanalyser, som tar hänsyn till fler aspekter av den rådande kontexten med att skicka trupper till oroliga områden borde finnas innan aktören överhuvudtaget bestämmer sig för att skicka soldater till konfliktområdet.

En följd av mångt misslyckande under UNSOM II ledde dock fram till en stor förändring för FN: s framtida humanitär interventioner. Under år 2000 publicerade ett forskningsinstitut en skrift med titeln Responsibility to Protect (R2P). Denna skrift föreslog att man i det internationella samfundet skulle ha gemensamma referensramar för vilka aktörer som har ansvar att agera när en civilbefolkning far illa. Rekommendationen uppmärksammades av FN och lade grunden för de framtida diskussionerna under World Summit (A/63/677:7).

Vid konferensen World Summit år 2005 röstade närvarande medlemsstater för att världens stater har ansvar för att skydda sina befolkningar mot folkmord, krigsbrott, etnisk rensning och brott mot mänskligheten. Om en stat inte kan tillgodose beskydd, har det internationella samfundet ansvar för att genom FN använda lämpliga diplomatiska och andra fredfulla medel i enighet med kapitel VII i FN-stadgan för att hjälpa till med att skydda befolkningar vid ovan nämnda situationer (A/63/677:4).

Detta beslut underlättade för FN som nu fick ett klarare besked om hur man skulle gå tillväga vid en svår humanitär kris och med detta fanns en gemensam utgångspunkt för när en humanitär intervention skulle genomföras.

5. Diskussion

Den ovanstående analysen av utvärderingar och lägesrapporter från denna tid har visat att UNSOM II gick in i en humanitär kris med stort mänskligt lidande. Den värsta krisen hade förvisso passerat. Det var helt klart ett mindre akut läge men fortfarande dog civila av undernäring och svält på framförallt svårtillgängliga platser till vilka man endast kunde ta sig med militär eskort. Dit hade man tidigare inte kunnat nå fram och här rådde det en stor brist på förnödenheter, även om framgångar för tillgängligheten hade gjorts.

UNSOM II hade ett viktigt behov att fylla med sin humanitära assistans och det fanns fortfarande människor som befann sig under stort mänskligt lidande vid början av år 1993. Detta var dock en situation som förbättrades allteftersom civila humanitära aktörer nådde fram till behovet, under tiden som den humanitära interventionen pågick. Att de civila humanitära aktörerna nådde fram var till stor del tack vare de internationella militära styrkorna. Utan UNSOM II: s fortsatta närvaro vid leverans av förnödenheter hade man inte lyckats möta det behov som man nu kunde tillgodose.

Utän UNSOM II hade de civila humanitära aktörerna fått svårt att skydda sina leveranser mot beväpnade angripare som själva hade ont om mat och som gick till attack för att få mat och därigenom överleva. Om man inte hade haft styrkor som skyddat, hade transporter inte nått de civila behövande och många hade troligtvis avlidit eller blivit kraftigt undernärda till följd av brist på förnödenheter samt andra nödvändiga varor som det fanns behov av.

Användandet av våld var till en början minimalt, endast i självförsvar, men kom att öka efter den 5 juni attacken. Huruvida det var ett minimum av våld under hösten 1993 är svårt att avgöra. Civila humanitära organisationer såsom Amnesty International och Human Rights Watch menade att det klart använts mer våld under UNSOM II än UNSOM I och UNITAF. UNSOM II menade att man använde våldsamma metoder för att kunna genomföra sitt humanitära mandat, vilket klart skulle kunna rättfärdigas om det gav ett humanitärt resultat.

I detta fall blev det inte något gott humanitärt resultat, men samtidigt använde man alternativa metoder såsom avvärjning av trupper tillsammans med våldet för att nå förändring. Det våld som användes kan därför ses som handling man genomfört i god tro om att det skulle nå humanitärt resultat. Å ena sidan kunde UNSOM II ha handlat annorlunda och valt mindre våldsamma metoder. Å andra sidan var det sällan som flygattacker och markstrider användes av FN-styrkorna, i relation till hur mycket de skulle kunna ha använts.

Proportionerligt sett användes mycket våld i förhållande till vad man lyckades uppnå. I de första flygattackerna varnades civila genom utrop i närområdets högtalare några minuter

innan attacken kom. Något man upphörde med efter några dryga veckor eftersom man ansåg att resultaten av flygattackerna blev så dåliga om man först varnade, att det inte blev några verkliga resultat överhuvudtaget som var värda att utföra bombningen för.

Uppenbarligen gjorde man då inte allt för att skydda de civila mot inblandning i väpnade strider, vilket inte kan anses vara att handla för positivt humanitärt resultat. Trots att det samtidigt genomfördes en rad aktiviteter för att försöka upprätthålla leveranser av förnödenheter till civilbefolkningen. UNSOM II försökte att upprätthålla de aktiviteter som inte var våldsamma, som man använt innan jakten på Aydid började. Dessa aktiviteter minskade dock med tiden, eftersom det blev allt viktigare att tillfångata Aydid. Troligtvis hade den humanitära aspekten av resultatet blivit annorlunda om man lyckats med tillfångatagandet, något man bara kan spekulera i. Kanske hade det gjort att UNSOM II kunnat fokusera på att skapa fred mellan de mindre stridande aktörerna.

Det sista definitionskriteriet, humanitärt resultat, uppfylldes till viss del på kort sikt. UNSOM II lyckades under år 1993-1994 att häva den humanitära krisen och rädda ett okänt antal liv bland civilbefolkningen. Därefter var jakten på Aydid ett försök att ytterligare stabilisera förutsättningar för hållbart resultat, men kom istället att kasta en mörk skugga över vad man tidigare lyckats uppnå. Under jakten fick flera hundra civila sätta livet till, utan att det gav några goda resultat.

Vid UNSOM II:s tillbakadragande den 31 mars 1995 hade man lyckats skapa viss politisk stabilitet, framförallt den lokala nivån. Huruvida dessa resultat var något att bygga vidare på är svårt att säga. De kunde både ha blivit startskottet för ett nytt politiskt system i Somalia eller i värsta fall ännu ett misslyckade och utgör således ett osäkert faktiskt resultat.

De långsiktiga konsekvenser som skapades utifrån de aktiviteter som UNSOM II genomförde var desto mer värdefulla. FN och det internationella samfundet i stort kunde lära sig av de misslyckade aktiviteter som operationen genomförde. Dessutom fick man delvis utifrån de humanitära interventionerna i Somalia, idén om att det behövdes gemensamma riktlinjer för användning av humanitära interventioner och R2P skapades. Även om lärdomarna tycks ha blivit dyra i form av offer och orsakat onödiga dödsfall, bidrog de också till förändring och utveckling av FN: s möjligheter att agera och påverka världen sett ur ett framtidsperspektiv.

R2P har haft stor betydelse för hur stater ser på humanitära interventioner. En humanitär intervention kan vara den sista utvägen för att ge skydd åt civilbefolkningen, när staten inte längre kan eller vill göra det. Det internationella samfundet har genom R2P ett moraliskt och juridiskt ansvar att hjälpa civilbefolkningen i konfliktområdet om de inte kan få beskydd av

sin stat. Sett ur ett aktörsperspektiv måste således det internationella samfundet agera, oavsett om det kan innebära dödliga skador för de bidragande staterna.

Frågan som nu återstår är att diskutera varför interventionen inte kan betecknas som humanitär, vilket kommer att behandlas i följande stycken. Följande faktorer är sådana som uppfattas utifrån det tidigare redovisade materialet som behandlats och som jag nu ämnar diskutera: intentioner, förväntningar, förutsättningar, förkunskaper, tid och omvärlden.

Först och främst var kanske intentionerna goda, men de involverade staterna som valde att bidra med sina soldater till konfliktområdet avsatte för små resurser och hade begränsningar för att kunna genomföra sitt mandat. Styrkorna hade brister som ytterligare begränsade operationens funktion: personalbrister var en av de största utmaningarna under 1993, då man aldrig fick dit alla tusentals soldater som enligt mandatet skulle krävas. Detta gjorde att målsättningarna blev svåra att uppnå.

Samtidigt fanns både i FN och i delar av det internationella samfundet, stora förväntningar på vad UNSOM II skulle kunna lyckas med att genomföra. Man trodde att uppgifterna på plats inte skulle bli så svåra, med tanke på det stabiliserade läget som UNITAF lyckat skapa i början av 1993 och förväntade sig att det relativt snabbt skulle bli fred i Somalia. Det gjordes således en stor missbedömning av situationen och av alla aktörer som var inblandade i samband med att UNSOM II skapades.

FN utgick också från att UNSOM II skulle möta liknande utmaningar som tidigare humanitära interventioner. Det internationella samfundet, UNSOM II och framförallt FN blev överraskade av att FN-styrkorna blev attackerade den 5 juni, 1993 och hade inte väntat sig att Aydid skulle känna sig hotad av UNSOM II:s närvaro. FN såg inte det politiska mandatet som en kontrast till det humanitära, utan tänkte att de gick hand i hand med varandra. Denna otrevliga överraskning försvårade arbetet avsevärt och allteftersom attackerna ökade fick operationen planeras om.

Under planeringen av operationen var det fråga om återuppbyggnad av en stat, inte att få de stridande parterna att börja prata med varandra. UNSOM II undervärderade således de stridande aktörernas vilja att skapa fred mellan varandra. Dessutom var den befintliga informationen bristande om hur läget såg ut runt om i Somalia. Om en större fokus lagts på att kartlägga de olika aktörernas tankar om hur man kunde nå fred, hade man kanske kunnat nå enighet i slutändan.

Resurserna var, som tidigare nämnt, inte anpassade för att klara av denna stora uppgift som försoning innebar och det var därför svårt att uppfylla denna målsättning. Inte nog med att det

var brist på personal och material. Det flödade också bristfällig information mellan de olika militära instanserna, vilket i sin tur banade väg för misslyckandet vid jakten på Aydid.

Det fanns olika föreställningar om i vilka humanitära intressen UNSOM II skulle agera. De civila humanitära organisationer som fanns i området hade sin syn på humanitet, vilket även soldaterna och det internationella samfundet med dess olika aktörer såsom bidragsgivare och politiker hade. Alla dessa olika föreställningar skapade sina respektive förväntningar och tankar om hur man skulle agera och vad som var en humanitär handling.

När dessa blev svåra att uppfylla väcktes snart solidariskt motstånd mot specifika aktiviteter inom operationens ramar, såsom flygattacker och annat våld. Det framfördes argument om att de internationella styrkorna borde dra sig tillbaka från det blodiga slagfältet och istället fokusera på att transportera förnödenheter samt avvärja styrkor. Att de internationella styrkorna istället för att attackera skulle använda andra metoder för att uppnå sitt mandat och undvika användning av våld i största möjliga mån.

FN och UNSOM II ansåg dock att säkerhetssituationen var för dålig för att våga riskera att endast använda våld i självförsvar för att nå upp till målsättningar och menade att våldet var nödvändigt. Om man inte använt våld skulle det bli svårt att förhindra det samma mot transporter av förnödenheter. Istället för att i självförsvar skydda sig mot ökande attacker, ansåg man att det var bättre att slåss mot orsaken till det ökade våldet från Aydids trupper och andra militanta grupper. Utifrån detta var attackerna mot Aydid enligt de givna direktiven.

Internationell media spelade en stor roll för denna snabba vändning bland omvärldens syn på UNSOM II. När man på internationella tv kanaler visade hur den amerikanske soldaten släpades genom Mogadishus gator väcktes allmän opinion mot alla typer av internationella humanitära interventioner och för att offra de egna soldaterna för att minska okända människors lidande. Omvärlden var inte beredd på att en internationell humanitär intervention skulle misslyckas eftersom man ansåg att den kom med en neutral hjälpande hand, inte som stridande aktör i konflikten.

Civilbefolkningens utsatthet var för abstrakt för att man i andra länder skulle kunna acceptera tanken på att de egna skulle offra livet för att minska deras förluster. Människor som runt om i världen tog in media rapporteringen hade svårt att förstå dimensionen av det lidande som pågick i Somalia och undervärderade säkert dess omfattning. Dessvärre fick detta allvarliga konsekvenser för de humanitära resultaten, eftersom många stater med USA i spetsen därefter valde att dra tillbaka sina soldater.

Då den allra värsta humanitära krisen var över återstod mandatet av att återuppbygga Somalia som stat. Kanske borde FN ha varit mindre optimistisk om säkerhetsläget och sett att

Somalia visst var en bit på vägen, men ännu hade långt kvar att gå till stabil framtid. Det fanns tecken på att man förskönade kontexten genom att beskriva situationen som framgångsrik. Man såg inte problem som en del av situationen. Istället såg man det som olycklig slump, vilka ansågs vara fristående från övriga omständigheter.

Detta skickade fel signaler till omvärlden och övergången mellan humanitärt och utvecklingsarbete blev därför snabb och ogenomtänkt. FN och det internationella samfundet var inte ärliga mot sig själv om vad man lyckats uppnå med UNSOM I och UNITAF när UNSOM II skapades. Med en mer nyanserad, mindre optimistisk bild hade man kunnat dra bättre slutsatser och kanske därigenom lyckats bättre med de förändringar man ville skapa.

En skugga som lade sig som ett täcke över hela den humanitära intentionen var jakten på Aydid och dess dödliga konsekvenser. Alltför många civila fick sätta livet till medan UNSOM II fick allt svårare för att göra övriga uppgifter som att transportera förnödenheter, vilka i sig innebar en mindre användning av våld. Detta misslyckade var en klar bromskloss för synen på den humanitära intentionen och därmed dess legitimitet bland betraktare, såsom media och civil personal för humanitära insatser.

UNSOM II blev under jakten på Aydid orsak till ett stort antal liv, en makabert stor siffra. Dessa var dessa dock få i förhållande till antal liv som dödats i strider mellan olika militanta grupper. Det höga antalet liv som UNSOM II fick stå till svars för var vad man skulle kunna kalla för en icke-förskönande omständighet. Man kan inte skylla alla de dåliga humanitära resultaten på Aydid, men en stor del eftersom de lade grunden för det kommande misslyckande som skapats av bristande förtroende för operationen i stort. Om Aydid inte känt sig hotad av FN-styrkorna hade man kunnat rädda en hel del blod.

Om man valt att agera annorlunda kunde de humanitära resultaten ha blivit mer hållbara och långsiktiga. Frågan är dock hur man istället kunde ha gjort i de olika situationerna. De internationella FN-trupperna kunde klart ha varit bättre på att varna vid flygattacker mot civila mål, men samtidigt fanns rädslan för att dessa då skulle bli oanvändbara i jakten på Aydid.

Under UNSOM II:s mandattid var det många olika humanitära interventioner på gång samtidigt, i andra delar av världen. Detta kan ha försvårat operationens möjligheter, eftersom man under åren 1991-1992 inte hade möjlighet att lägga sitt fokus på att få Somalia politiskt stabilt och säkert. Istället ignorerade man situationen och förminskade dess betydelse för hur det kunde komma att påverka omvärlden. Istället koncentrerade säkerhetsrådet sig på ett antal andra blodiga konflikter, framförallt lades stort fokus på före detta Jugoslavien.

Om den humanitära interventionen i Somalia fått ett tidigare mandat hade resultatet kunnat bli annorlunda. FN valde att gå in i Somalia när den värsta humanitära krisen var över. När

man väl kom fram till Somalia hade fredsavtalet inte kunnat följas upp eftersom man kom fram för sent och med ett annat mandat än att skapa lugn bland olika aktörer. Det hade helt klart behövts ett annat mandat eller ett förändrat mandat för att kunna möta de behov som fanns. FN hade dock begränsade möjligheter att gå in i Somalia vid ett tidigare skede.

Den typ av humanitär intervention som genomfördes i Somalia var de första i sitt slag, att i kapitel VII mandat ledas av FN var en stor förändring mot tidigare insatser. Man hade därmed inga tidigare fall att lära sig från och visste inte riktigt hur man skulle agera i alla situationer. Det var svårt att avgöra resultaten av ens handlingar och vad de skulle kunna innebära ur ett längre tidsperspektiv. Förkunskaperna var klart bristfälliga vilket gav ett sämre resultat.

Det finns således en rad förklaringar till att UNSOM II inte kan betraktas som en humanitär intervention utifrån solidaritetsteorins definition. Många av förklaringarna har sin grund i alltför stora förväntningar tillsammans med bristfälliga resurser som inte kunde möta de alltför höga förväntningarna. Säkerligen har jag här inte fått med allt som kan förklara varför UNSOM II inte kan betraktas som en humanitär intervention. I denna diskussion har det dock presenterats en del förklaringar som tillsammans utgör grunden för den bristfälliga humanitära aspekten.

Oavsett var detta den första humanitära interventionen på kapitel VII mandat, under ledning av FN. Den visade sig att inte bli så fulländad som man tänkt. Operationen hade både sina dalar och toppar men den skapade vissa humanitära resultat som var betydelsefulla inte bara i Somalia och dess omgivning. Inte minst genom R2P och beslutet att en stat ska stå till ansvar för sin civilbefolknings beskydd mot extraordinära humanitära kriser, skapade av människor.

6. Konklusion

Somalia hade vid UNSOM II: s början lång väg att gå för att nå fram till stabil fred. Det fanns förvisso tendenser som pekade på att vapenstillestånd skulle kunna hållas med rätt stöd, men tidigare försök gav få bestående resultat. Säkerhetssituationen var ostabil och möjligheten för UNSOM II att göra skillnad var begränsad, utifrån det mandat man hade fått tilldelat av FN:s säkerhetsråd. Den fredsbevarande operationen blev istället en fredspåtvingande som skulle få aktörerna att prata med varandra.

Enligt solidaritetsteorin måste ett antal kriterier uppfyllas för att den humanitära interventionen ska kunna betecknas som humanitär: det måste vara en humanitär kris, ett minimum av våldsanvändning, proportionerligt våld till resultat samt slutligen humanitärt resultat. Om en eller flera av dessa kriterier inte uppfylls, förkastas hela operationens humanitära aspekt och anses inte längre vara solidarisk med de behövande.

Under sin mandatperiod stötte UNSOM II på en rad försvårande omständigheter som kom att göra mandatet ouppnåeligt. Utan förvarning attackerades och dödades patrullerande FN soldater. De därefter tilltagna metoderna gjorde UNSOM II till politisk aktör och till del av de pågående konflikterna i dåvarande Somalia. Även om det inte var de internationella styrkornas intention att välja sida i konflikterna, uppfattades det så av många andra stridande militanta grupper runt om Mogadishu.

UNSOM II verkade i en humanitär kris vid ankomsten och använde ett minimum av våld under operationen, men man använde inte våld i proportion till det slutliga resultatet. Dessutom levde de samlade resultaten vid operationens tillbakadragande inte upp till de förväntade målsättningarna och dessa kan därför inte betraktas vara humanitära, även om man bland de mer indirekta långsiktiga resultaten kan se viss framgång.

UNSOM II blev aldrig en humanitär intervention utifrån solidaritetsteorins kriterier. Den utsatta situationen tillsammans med en rad andra faktorer gjorde att UNSOM II fick svårt att uppfylla sitt mandat. Några av de nämnda i ovanstående diskussion: brister i resurser, dåliga förkunskaper om kontexten och den förödande jakten på Aydid kan ha spelat viss roll för att det inte blev så. Det verkar dock som att förväntningarna på operationen var väldigt höga i proportion till det givna mandatet.

7. Referenser

7.1 Litteratur

Adam, H. (2002) *The international Humanitarian Intervention in Somalia 1992-1995* i Laremont, R. R. (ed) (2002)

Ahmed & Green (1999) "The heritage of war and state collapse in Somalia and Somaliland: local-level effects, external interventions and reconstruction" *Third World Quarterly* 20 (1) s 113-137

Bergström G. & Boréus K. (2000) *Textens mening och makt*, Studentlitteratur:Lund

Bogdandy, A., Wolfrum, R. & Planck, M. (eds) (2005) *Yearbook of United Nations Law*, Koninklijke Brill: Leiden

Carruthers, S. L. (1999) *The Media at War: communication and conflict in the twentieth century*, St Martin's Press: New York

Chambliss D. F. & Schutt R. K. (2009) *Making Sense of the Social World: Methods of Investigation*, Pine Forge Press:Newbury Park

Coicaud J-M. & Wheeler N. J. (2008) *National interest and international solidarity: Particular and universal ethics in international life*, United Nations University Press: Tokyo

Clarke W. S. & Herbst J. F. (1997) *Learning from Somalia: the lessons of armed humanitarian intervention*, Westview Press: Boulder

Duyvestyn, I. (2005) *Clausewitz and African War: Politics and strategy in Liberia and Somalia*, Frank Cass: New York

Essaiasson, P., Gilljam, M., Oskarsson, H. & Wångerud, L. (2007) *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Nordstedts Juridik: Vällingby

Fox, M. J. (2000) *Political Culture in Somalia: tracing Paths to Peace and Conflict*, Uppsala University:Uppsala

Hoffmann, P. J. & Weiss T. G. (2006) *Sword and Salve: Confronting new wars and humanitarian crisis*, Rowman & Littlefield Publishers:Maryland

Issa-Salwe, A. M. i Issa-Salwe, Abdisalam & Ciisa-Salwe C. M. (1996) *The collapse of the Somali state: The impact of the colonial legacy*, HAAN Associates: London

Kreijen, G. (2004) *State failure, sovereignty and effectiveness: legal lessons from decolonization of Sub-Saharan Africa*, Martinus Nijhoff Publishers:Boston

Krigets lagar (1996) Folkrättsliga konventioner gällande under krig, neutralitet och ockupation, Norstedts Tryckeri: Stockholm

- Laremont, R. R. (ed) (2002) *The causes of war and the consequences of peacekeeping in Africa*, Heinemann: Portsmouth
- Lewis, I. M. (2008) *Understanding Somalia and Somaliland: culture, history, society*, Columbia University Press: New York
- Lyons & Samatar A. H. (1995) *Somalia: State collapse, multilateral intervention and strategies for political reconstruction*, Brookings Institution: Boston
- Lägesrapport 1993 (1993) *The United Nations and the Situation in Somalia*, United Nations Department of Public Information: New York
- Lägesrapport 1995 (1995) *The United Nations and the Situation in Somalia*, United Nations Department of Public Information: New York
- Mazuri A. A. (2008) *Conflict in Africa: An Overview* i Nhema A. & Zeleza P. T. (2008)
- Murphy, R. (2007) *United Nations Peacekeeping in Lebanon, Somalia and Kosovo: operational and legal issues* Cambridge University Press: Cambridge
- Nhema A. & Zeleza P. T. (ed) (2008) *The roots of African Conflicts: The causes and costs*, Ohio University Press: Ohio
- Omar, O. M. (1996) *Somalia: A nation driven to despair: a case of leadership failure*, Somali Publications: New Delhi
- Philipp, C. E. (2005) *Somalia- A very Special Case* i Bogdandy, A., Wolfrum, R. & Planck, M. (eds) (2005)
- Ramsbotham O. & Woodhouse T. (1996) *Humanitarian Intervention in Contemporary Conflict: a reconceptualization*, Polity Press: Cambridge
- Rieff, D. (2002) *A bed for the night: Humanitarianism in crisis*, Vintage: London
- Seybolt, T. B. (2007) *Humanitarian Military Intervention: The Conditions for Success and Failure*, SIPRI: Solna
- Webersik, C (2004) "Differences that matters: The struggle of the Marginalised in Somalia" *Africa* 74 (4) s 516-533
- Weiss T. G. (2005) *Military-civilian interactions: humanitarian crisis and the responsibility to protect*, Rowman & Littlefield: Lanham
- Weiss T. G. & Collins (2000) *Humanitarian Challenges and Intervention*, Westview, Press: Boulder
- Welsh, J. M. (ed) (2006) *Humanitarian Intervention and International Relations*, Oxford University Press: Oxford

Wheeler, N. J. (2000) *Saving strangers: Humanitarian Intervention in International Security*, Oxford University Press: Oxford

Wheeler, N. J. (2006) *The Humanitarian Responsibilities of Sovereignty: Explaining the Development of a New Norm of Military Intervention for Humanitarian Purposes in International Society* i Welsh, H. M. (2006)

United Nations (1996) *The United Nations and Somalia 1992-1996*, Department of Public Information: New York

7.2 Rapporter utgivna av Amnesty International och Human Rights Watch

(www.amnesty.org/1) Amnesty Nyhetsrapport juni 1993
www.amnesty.org/en/library/asset/NWS11/064/1993/en/8f8d7407-ecc4-11dd-85fd-99a1fce0c9ec/nws110641993en.html (14-12-2010)

(www.amnesty.org/2) Amnesty Situationsrapport Somalia januari 1994,
www.amnesty.org/en/library/asset/IOR40/001/1994/en/dba0cc2f-ec2b-11dd-8d9d-a7825928c0bf/ior400011994en.pdf (16-12-2010)

(www.hrw.org/1) HRW Situationsrapport om Somalia april 1995,
www.hrw.org/legacy/reports/1995/somalia/(14-12-2010)

(www.hrw.org/2) HRW Årsrapport Somalia 1994,
www.hrw.org/legacy/reports/1994/WR94/Africa-08.htm (16-12-2010)

7.3 Resolutioner och rapporter utgivna av FN

S/RES/885 Säkerhetsrådets resolution 885 (1993) tillgänglig på <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N93/639/14/PDF/N9363914.pdf?OpenElement> den 30 december 2010

S/1994/653 annex 5 Säkerhetsrådets rapport 653 (1994) tillgänglig på <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/239/64/IMG/N9423964.pdf?OpenElement> den 30 december 2010

S/2001/394 Säkerhetsrådets rapport 394 (2001) tillgänglig på <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/343/62/PDF/N0134362.pdf?OpenElement> den 30 december 2010

S/1993/26317 Säkerhetsrådets rapport 26317 (1993) tillgänglig på <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N93/445/35/IMG/N9344535.pdf?OpenElement> den 30 december 2010

S/RES/751 Säkerhetsrådets resolution 751 (1992) tillgänglig på <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/011/10/IMG/NR001110.pdf?OpenElement> den 30 december 2010

S/RES/775 Säkerhetsrådets resolution 775 (1992) tillgänglig på <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N92/410/10/IMG/N9241010.pdf?OpenElement> den 3 januari 2011

S/RES/814 Säkerhetsrådets resolution 814 (1993) tillgänglig på <http://daccess-ods.un.org/TMP/6600210.html> den 30 december 2010

S/RES/837 Säkerhetsrådets resolution 837 (1993) tillgänglig på <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N93/332/32/IMG/N9333232.pdf?OpenElement> den 6 januari 2011

S/RES/897 Säkerhetsrådets resolution 897 (1994) tillgänglig på <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/065/62/PDF/N9406562.pdf?OpenElement> den 30 december 2010

S/RES/954 Säkerhetsrådets resolution 954 (1994) tillgänglig på <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/431/95/PDF/N9443195.pdf?OpenElement> den 30 december 2010

A/50/447 Generalförsamlingen rapport 447 (1995) tillgänglig på <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N95/282/99/PDF/N9528299.pdf?OpenElement> den 30 december 2010

E/AC.51/1996/3 FN:s ekonomiska och sociala råd tillgänglig på <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N96/071/71/PDF/N9607171.pdf?OpenElement> den 30 december 2010

A/63/677 Generalförsamlingen rapport 677 (2009) tillgänglig på <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/206/10/PDF/N0920610.pdf?OpenElement> den 3 januari 2011